

Bewonersinitiatieven in de krachtwijken van Amsterdam

Een verkennende studie

Drs. M. van Ankeren
Prof. Dr. E.H. Tonkens
Dr. I. Verhoeven

Hogeschool van Amsterdam / Universiteit van Amsterdam

Universiteit van Amsterdam
Afdeling: Sociologie

Deze verkennende studie is ontstaan uit de samenwerking tussen de Hogeschool van Amsterdam (HvA) en de Universiteit van Amsterdam (UvA) in het kader van de Amsterdamse wijkaanpak. De Dienst Wonen, Zorg en Samenleven van de gemeente Amsterdam heeft veel van de geanalyseerde gegevens verzameld en bovendien een financiële bijdrage geleverd aan de totstandkoming van deze verkennende studie. Wij danken hiervoor in het bijzonder Karin Daman en Kirsten Simhoffer. Verder willen wij graag Sandra Bos van de HvA bedanken voor het meedenken over deze studie.

Martje van Ankeren,
Evelien Tonkens,
Imrat Verhoeven

Maart 2010

Inhoudopgave

Inleiding	4
1. Bevolkingssamenstelling en aantallen initiatieven: is er een verband?	6
2. Mobilisatie van bewonersinitiatieven	10
3. Besluitvorming over bewonersinitiatieven	16
4. De rol van professionals	20
Conclusies	25
Literatuur	27
Bijlage 1 Lijst met hypotheses	29
Bijlage 2 Cijfers per buurt.....	30

Inleiding

Wat willen burgers met hun wijk? Zijn burgers zelf niet degenen die het beste weten wat er nodig is? Moeten zij niet veel meer in de gelegenheid gesteld worden om samen de problemen in de wijk op te lossen en hun wijk te verbeteren?

Deze vragen worden tegenwoordig overal in Nederland gesteld, zeker ook in Amsterdam. Geen wonder want de bal ligt tegenwoordig bij de burger. Als er een probleem gesignaleerd wordt, gaat het zoeklicht al snel naar burgers. Actief burgerschap wordt de laatste jaren als oplossing aangedragen voor vier grote maatschappelijke vraagstukken: gebrek aan sociale samenhang (in het bijzonder tussen verschillende bevolkingsgroepen), asociaal gedrag, sociale uitsluiting en ten slotte de kloof tussen burgers en bestuur (Tonkens 2006)

In de eerste decennia na de Tweede Wereldoorlog lag de bal vooral bij de overheid. Meer overheidsop treden gold doorgaans als de sleutel tot een oplossing van nieuwe maatschappelijke vraagstukken. Na ongeveer 1980 kwam de bal bij de markt te liggen. Was er een probleem, dan werd al gauw gedacht dat het met meer markt kon worden opgelost. De laatste jaren ligt de bal steeds vaker bij de burger. Bekleed met sociale, economische en politieke rechten die zij in de decennia daarvoor hebben verworven, worden burgers nu met klem uitgenodigd een actieve rol te spelen in het publieke domein. Sociale problemen worden alleen samen met burgers oplosbaar geacht.

Aan het eind van de jaren negentig voelden veel bewoners van aandachtswijken zich in de steek gelaten en vergeten. Sindsdien wordt er actiever beleid gevoerd; de oprichting van het ministerie van Wonen, Wijken en Integratie is daarvan zelf een uitdrukking. De overheid wil burgers niet langer in de steek laten maar ze evenmin als passieve ontvangers ('klanten') van overheidsdiensten bedienen. Ze wil burgers helpen en aanspreken. Niet afschuiven, maar ook niet overnemen. De overheid wil nu uitnodigen en verbinden. Ze kijkt nauwkeurig wat burgers zelf, individueel of in groepen of organisaties, willen en kunnen bijdragen; wat hun mogelijkheden en talenten zijn, waar ze enthousiast van worden. De overheid wil daarop aansluiten en burgerinitiatieven stimuleren. Een van de instrumenten daartoe is het beschikbaar stellen van budgetten voor bewonersinitiatieven. In de zomer van 2007 besloot het kabinet om de kwaliteit van leven in veertig structurele probleemwijken in Nederland te verbeteren. Een onderdeel van deze aanpak was de invoering van bewonersbudgetten. Via deze budgetten worden bewoners in staat gesteld om initiatieven in te dienen bij hun gemeente of wijk. Het bewonersbudget is bij gemeenten onder verschillende namen bekend (o.a. leefbaarheidsbudget, wijkbudget en het Fonds Burgerschap) en is idealiter 'in handen van de wijk'.

Ook in Amsterdam zijn sinds 2008 op grote schaal bewonersbudgetten ingevoerd, bekostigd uit de gelden van Wonen, Werken en Integratie van het Ministerie van VROM. Dit departement heeft in Amsterdam buurten aangewezen als 'krachtwijk'. Op basis van eigen cijfermateriaal heeft de gemeente zelf extra buurten met structurele sociaal-economische achterstanden hieraan toegevoegd. In totaal zijn er nu 24 Amsterdamse buurten aangewezen in negen stadsdelen. In alle negen stadsdelen werkt men met bewonersbudgetten.

Onder het motto 'laat duizend bloemen bloeien' heeft de Gemeente Amsterdam een centraal stedelijk kader opgesteld voor de bewonersinitiatieven in de Amsterdamse krachtwijken. Doel is het vergroten van de betrokkenheid van de bewoners bij de buurt en het stimuleren van hun bijdrage aan leefbaarheid en sociale cohesie. De toegang tot de regeling moet laagdrempelig zijn, alle bewoners moeten gelijke kansen hebben om een initiatief in te dienen en de stadsdelen moeten de indieners en uitvoerders van de bewonersinitiatieven ondersteunen (Gemeente Amsterdam Dienst Wonen 2008: 3). Binnen bovengenoemd kader worden

stadsdelen geacht samen met de bewoners lokale spelregels op te stellen. Zo ontstonden er in Amsterdam negen verschillende 'proeftuinen'.

Er bleek allerlei onderzoeksmateriaal van de Dienst Wonen van de gemeente Amsterdam te bestaan: cijfers over de bewonersinitiatieven, verslagen van panelgesprekken met bewoners over de initiatieven en van interviews met de participatiemakelaars. Deze lagen ongebruikt en los van elkaar te wachten op een analyse. De vraag van de gemeente was wat deze data ons zouden kunnen zeggen over het functioneren van bewonersbudgetten. De data betreffen de periode januari 2009 tot en met juni 2009, soms aangevuld met gegevens over juli-december 2009,¹ Ze zeggen iets over de aard, het onderwerp, de deelname aan en de begeleiding van bewonersinitiatieven in de Gemeente Amsterdam. De analyse van die data is de basis van de verkennende studie die hier voor u ligt. In aanvulling daarop hebben we gebruik gemaakt van beleidsdocumenten en onderzoeken door derden. Doel was om te inventariseren wat er in het bestaande onderzoeksmateriaal van de gemeente zelf wel en niet bekend is over bewonersinitiatieven in Amsterdam en op basis daarvan hypothesen te formuleren voor vervolgonderzoek.

De opbouw van deze rapportage is als volgt. Eerst behandelen we de kenmerken van de negen stadsdelen waarin de 24 geselecteerde buurten liggen. Is er een relatie tussen het aantal ingediende initiatieven en de bevolkingssamenstelling? Vervolgens analyseren we de mobilisatie van bewonersinitiatieven, de besluitvorming over de initiatieven en de rol van professionals bij de begeleiding. We sluiten af met een aantal conclusies. Deze studie bevat verder 2 bijlagen. In bijlage 1 zetten we onze hypothesen voor verder onderzoek op een rij. In bijlage 2 presenteren we per stadsdeel de cijfers over de initiatieven per buurt.

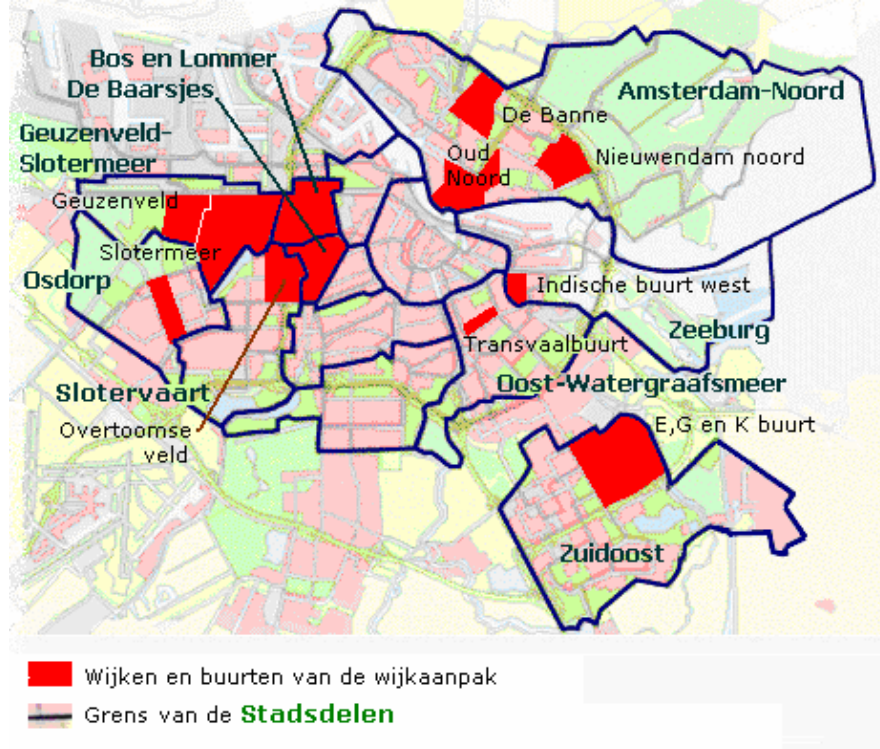
---

¹ Een systematische vergelijking van het beschikbare cijfermateriaal was niet mogelijk, omdat over de periode juli-december 2009 de stadsdelen zelf verantwoordelijk waren voor verzameling van de gegevens, terwijl dit eerst door de Dienst Wonen werd gedaan. De stadsdelen hebben alleen gegevens verzameld over geaccepteerde initiatieven terwijl deze analyse uit de periode januari tot en met juni 2009, gaat over alle initiatieven dus ook de niet geaccepteerde.

1. Bevolkingsamenstelling en aantallen initiatieven: is er een verband?

De gemeente Amsterdam heeft 24 krachtwijken aangewezen in 9 stadsdelen. De meeste bevinden zich in Amsterdam West en in Noord. Stadsdeel Bos en Lommer is koploper met 6 wijken; Osdorp en Amsterdam Noord ieder 4; Geuzenveld-Slotermeer en De Baarsjes ieder 3; en ten slotte Slotervaart, Zeeburg, Oost-watergraafsmeer en Amsterdam Zuidoost ieder 1.

Afbeelding 1: Verdeling van de 24 krachtwijken in de Amsterdamse wijkaanpak

Bron: www.Amsterdam.wijkaanpak.nl

Een belangrijke pijler van de Amsterdamse wijkaanpak is burgerparticipatie. De gemeente onderscheidt vier vormen: bewoners informeren over de wijkaanpak; interactie en dialoog met professionals over wat er speelt in de buurt; coproductie door deelname aan projecten van organisaties in de wijk; en ten slotte bewonersinitiatieven, waarbij bewoners projecten bedenken en uitvoeren die iets bijdragen aan de wijk. Deze participatievormen zijn per stadsdeel uitgewerkt in de wijkactieplannen. Het was de bedoeling dat deze plannen samen met bewoners zouden worden opgesteld. Het beleid rond de wijkactieplannen is in de verschillende stadsdelen echter vaak onder grote tijdsdruk gemaakt, waardoor er, net als andere grote steden, uiteindelijk weinig bewoners zijn betrokken bij de totstandkoming van de wijkactieplannen. (Hulst et al. 2008) Bij de uitvoering van de plannen is daarentegen al meer rekening gehouden met de bewoners dan bij het maken van de plannen (Hulst et al. 2009).

Van bewonersinitiatieven wordt een grote bijdrage aan sociale samenhang in de buurt verwacht. Bewoners kunnen sinds januari 2008 in alle Amsterdamse krachtwijken een aanvraag doen voor bewonersbudgetten en in drie buurten ook voor vouchers (waardebonnen). Bewonersbudgetten en vouchersystemen zijn een redelijk nieuw instrument om burgerinitiatieven te stimuleren.

In eerder onderzoek vonden we vier motieven die bestuurders hanteren om bewoners een eigen budget toe te kennen (Tonkens 2008). Allereerst het

verminderen van machtongelijkheid; een eigen budget zou de macht en de onderhandelingspositie van burgers versterken. Ten tweede hoopt men vaak op draagvlak voor beleid: door medeplichtigheid zullen bewoners later niet gaan protesteren waardoor het beleidsproces efficiënter en sneller verloopt. Een derde motief is het stimuleren van de (zelf)ontplooiing van burgers: zij kunnen op deze manier leren hoe beleid en politiek functioneren en hun eigen vaardigheden in vergaderen, meedenken en onderhandelen versterken. Ten vierde willen bestuurders met budgetten het verantwoordelijkheidsbesef bij burgers versterken. Met een budget hopen ze dat bewoners leren hoe complex beleidsprocessen zijn, dat je geld maar eenmaal kunt uitgeven en dat het niet gemakkelijk is het met elkaar eens te worden. Tonkens (2008) wijst er op dat er spanningen bestaan tussen de verschillende motieven: wie draagvlak wil bevorderen heeft bijvoorbeeld minder geduld met onervarenheid van bewoners die voor het eerst actief worden, dan wie hun ontplooiing wil bevorderen. En wie verantwoordelijkheidsgevoel wil bijbrengen heeft meer tolerantie voor beslissingen die hemzelf onverstandig of ineffectief lijken dan wie draagvlak of delen van macht beoogt. De eerste drie motieven werden ook gevonden in interactieve beleidsvorming; het vierde motief, verantwoordelijkheid vergroten, werd met name bij bewonersbudgetten benadrukt. Dit vinden we ook terug in Amsterdam: de gemeente wil de betrokkenheid van bewoners bij de buurt vergroten en hun bijdrage aan leefbaarheid en sociale cohesie bevorderen.

Maar waar hebben de bewonersbudgetten toe geleid? Hoeveel bewonersinitiatieven hebben er een beroep op gedaan? Uit tabel 1 blijkt dat in de periode januari 2009-juni 2009 in totaal 635 initiatieven zijn ingediend, inclusief 64 die voortkwamen uit drie experimenten met vouchersystemen. Het totale aantal ingediende initiatieven is behoorlijk hoog, zeker als we in aanmerking nemen dat de stadsdelen allemaal snel een aanpak hebben ontwikkeld.

Tabel 1: Aantal ingediende initiatieven afgezet tegen aantal inwoners en verkregen bedrag januari 2009-juni 2009

<i>Stadsdeel</i>	<i>Aantal</i>	<i>Percentage</i>	<i>Inwoners. krachtwijk²</i>	<i>Percentage</i>	<i>Gemiddeld bedrag per initiatief</i>
Bos en Lommer	65	11%	29.942	13%	8643,-
De Baarsjes	73	13%	27.414	12%	1102,-
Geuzenveld-Slotermeer	119	21%	38.977	17%	4615,-
Amsterdam-Noord	103	18%	44.117	19%	1571,-
Oost-watergraafsmeer.	29	5%	9.329	4%	7602,-
Osdorp	54	9%	25.626	11%	9577,-
Slotervaart	66	12%	9.808	4%	2229,-
Zeeburg	43	8%	22.281	10%	onbekend
Zuidoost	19	3%	23.912	10%	onbekend
Totaal	571	100%	231.406	100%	
Voucher	64				8113,-

Bron: Tabel gebaseerd op de gegevens verzameld door Dienst Wonen en op de inwoneraantallen zoals verzameld door onderzoek en statistiek.

Zoals te verwachten worden over het algemeen in grotere stadsdelen meer initiatieven ingediend dan in kleinere stadsdelen. Uitzonderingen op deze regel zijn het stadsdeel Slotervaart, met relatief veel initiatieven, het stadsdeel Zuidoost, met weinig initiatieven.³ In hoeverre vallen deze uitzonderingen te verklaren uit de bevolkingsamenstelling van deze stadsdelen?

² Aantal volgens Onderzoek en Statistiek, gemeente Amsterdam 2008 p 62-63, uit Ponjee 2009.

³ De Dienst Onderzoek en Statistiek heeft over de tweede periode van 2009 (juli t/m december 2009) gegevens verzameld. Helaas zijn deze gegevens gebaseerd op alleen gehonoreerde initiatieven terwijl in

Tabel 2: Kerncijfers bevolkingssamenstelling krachtwijken 2008

	Aandeel corporatiewoningen	Werkloosheid	Aandeel minima < 65	% niet-westerse allochtonen		Aandeel corporatiewoningen	Werkloosheid	Aandeel minima < 65	% niet-westerse allochtonen
Geuzenveld-Slotermeer	76	9,7	-	57	Zeeburg	58	7	-	40
Slotermeer-Noordoost	71	10	23	59	Indische Buurt West	71	10	25	59
Slotermeer-Zuidwest	74	11	25	54	Indische Buurt Oost	78	10	27	59
Geuzenveld	86	9,3	25	60	Zuidoost	72	10	-	63
Amsterdam-Noord	77	8,7	-	35	Bijlmer Oost (E,G,K)	70	11	25	70
Volewijk/Van der Pekbuurt	91	11	26	37	De Baarsjes	39	8	-	36
IJplein/vogelbuurt	90	11	27	51	De Krommert	35	7	16	33
Nieuwendam-Noord	79	11	26	55	Van Galenbuurt	55	9	24	45
Banne Buiksloot	83	10	24	44	Hoofdweg e.o.	45	9	22	43
Bos en Lommer	58	9,4	-	56	Oost-Watergraafsmeer	57	7	-	31
Landlust	60	9,5	21	52	Transvaalbuurt	71	10	25	53
Erasmuspark	24	6,8	17	38	Osdorp	60	7	-	43
Kolenkitbuurt	95	12	32	80	Osdorp-Oost	68	8	17	39
Slotervaart	50	6,6	-	42	Osdorp-Midden	87	10	25	65
Overtoomse veld	60	9,5	24	66	Amsterdam	52	7	17	34

Bron: Ponjee 2009.

De Kolenkitbuurt in Bos en Lommer scoort op alle vier de kerncijfers het hoogst. Dit is de buurt die in 2009 in het nieuws kwam als 'slechtste buurt van Nederland' (*NRC Handelsblad*, 19-12-2009). De lage inkomens gecombineerd met de oude, verwaarloosde, huizen maakt de buurt tot achterstandswijk.⁴ Toch scoort Bos en Lommer qua aantal ingediende initiatieven gemiddeld (zie tabel 1). Vermoedelijk komt dit doordat andere krachtwijken in dit stadsdeel hogere scores hebben: Erasmuspark en Landlust hebben minder corporatiewoningen, een beduidend lagere werkloosheid, minder minima en ook minder niet-westerse allochtonen. Het lijkt zinvoller de bevolkingssamenstelling per factor te bekijken.

Allereerst de werkloosheid. Werkloosheid lijkt een negatief effect te hebben op het indienen van initiatieven: de werkloosheid is het hoogst in het stadsdeel met de minste initiatieven (Zuidoost) en het laagst in het stadsdeel met de meeste initiatieven (Slotervaart). Maar kijken we naar de buurten in plaats van de stadsdelen dan valt dit verschil vrijwel weg. Overtoomse veld (Slotervaart) heeft een lagere werkloosheid dan de EGK-buurt (Zuidoost), maar dit verschil is klein. (9,5% t.o.v. 11%).

dit onderzoek naar alle initiatieven wordt gekeken. Toch zijn er geen heel opvallende verschillen waarneembaar.

⁴ Uiteraard zijn dit soort cijfers altijd een momentopname. Volgens Jeroen Slot, hoofd van de Dienst Onderzoek en Statistiek van de gemeente Amsterdam, is dit beeld inmiddels achterhaald. Dankzij het slopen van oude en het bouwen van nieuwe flats is de Kolenkitbuurt de laatste jaren veranderd. "Als er nu gepeild zou worden, zou een andere buurt als slechtste uit de bus komen, mogelijk Geuzenveld, daar wonen op dit moment de minst kapitaalkrachtigen in slechte huizen", aldus Slot (Vrij Nederland, 28-02-2009).

Dan de etnische samenstelling. Het aandeel niet-westerse allochtonen is in stadsdeel Zuidoost het hoogst; dit zou doen vermoeden dat er een relatie bestaat tussen het aantal initiatieven en de etnische samenstelling. Echter: in de EGK-buurt (de aangewezen buurt in Zuidoost) is dit aandeel niet opvallend veel hoger dan in de andere krachtwijken. Slotervaart en Zuidoost hebben vrijwel hetzelfde percentage niet-westerse allochtonen

Een andere factor die van belang kan zijn is het percentage minima. De krachtwijken in de stadsdelen Slotervaart en Zuidoost hebben echter ongeveer hetzelfde percentage minima.

Het percentage corporatiewoningen kan ook een verklaring bieden. Slotervaart en Zuidoost verschillen wel in het aandeel corporatiewoningen. Ook op wijkniveau blijft dit verschil bestaan: Overtoomse veld (Slotervaart) heeft 60% corporatiewoningen en voor de EGK buurt (Zuidoost) ligt dit op 70 procent.

We kunnen op grond van deze cijfers en tabel 1 enkele hypothesen over de relatie tussen bevolkingssamenstelling en aantal initiatieven formuleren:

Hypothese 1a. Het percentage werkelozen heeft mogelijk een licht negatief effect op het aantal initiatieven dat ingediend wordt: meer werklozen leidt tot minder initiatieven

Hypothese 1b. Het percentage corporatiewoningen heeft mogelijk een licht negatief effect op het aantal initiatieven dat ingediend wordt: meer corporatiewoningen leidt tot minder initiatieven

Hypothese 1c. Het percentage niet-westerse allochtonen en het percentage minima in een wijk hebben geen invloed heeft op het aantal initiatieven dat ingediend wordt.

Eerder onderzoek wijst uit dat niet-westerse allochtonen door taal- en cultuurverschillen moeilijk deel uit kunnen maken van participatieprocessen (Charifi 2009). Tonkens en Kroese (2009) wijzen er bovendien op dat bewoners in achterstandwijken veelal zelf te grote sociale problemen hebben om te kunnen participeren. Hypothese 1a sluit aan bij dit onderzoek, terwijl hypothese 1c hiermee contrasteert. Vervolgonderzoek in de Amsterdamse krachtwijken zou meer duidelijkheid hierover kunnen bieden.

2. Mobilisatie van bewonersinitiatieven

Vormen en doelen van mobilisatie

Beleidsmakers die zich bezighouden met initiatieven van burgers zijn gefocust op begrippen als ‘uitnodigen’, ‘stimuleren’, ‘verbinden’ of ‘faciliteren’. Ze zijn op zoek naar bewoners die willen ‘meedoen’ in hun buurt en wijk, vanuit de gedachte dat ze eenmaal geactiveerd ook in de toekomst wat vaker actief zullen zijn. Het jargon is illustratief voor een ‘heroptredende’ verzorgingsstaat die – na decennia van marktwerking en sturen op de eigen verantwoordelijkheid van burgers – op zoek is naar manieren om burgers bij hun dagelijkse leefomgeving te betrekken (Tonkens 2009). Wanneer de overheid zich terugtrekt en slechts stelt dat burgers meer eigen verantwoordelijkheid nemen, is de kans groot dat zij zich juist in achterstandswijken terugtrekken in plaats van dat ze actief worden, zoals de WRR ook constateerde in het bekende rapport *Vertrouwen in de buurt* uit 2005. De overheid (en de organisaties die opereren in haar naam, zoals woningcorporaties en welzijnsinstellingen) wil zich in toenemende mate actief, uitnodigend en activerend opstellen, maar worstelt wel met wat daarbij passend is. Het ideaal van de actieve burger staat centraal en de vraag is wat de rol van de overheid en van professionals is om bewoners te activeren. Men zoekt naar het midden ‘tussen onderschatten en overvragen’ (Tonkens 2009).

Niemand wil terug naar de verzorgingsstaat van de jaren vijftig tot zeventig van de vorige eeuw, waarin de overheid alles voor iedereen regelde en regisseerde en waarin professionals zonder raadpleging en betrokkenheid van burgers de dienst uitmaakten. Binnen deze verzorgingsstaat zouden bewonersinitiatieven voornamelijk ‘professionals-initiatieven’ zijn geworden, waarbij bewoners wellicht enigszins verbaasd over al die activiteiten om hen heen, relatief passief zouden hebben toegekeken. Zoals politieke partijen kiezers naar het stemhokje proberen te krijgen door campagne te voeren, probeert de overheid nu burgers te activeren in hun buurt of wijk door hen attent te maken op de mogelijkheden om budget aan te vragen voor bewonersinitiatieven. Deze mobilisatie van bewoners zien we ook binnen de Amsterdamse wijkaanpak.

De mobilisatie neemt verschillende vormen aan, omdat de stadsdelen vrij zijn in hun beleid op bewonersinitiatieven. We onderscheiden drie vormen. Allereerst zijn er publiciteitscampagnes, georganiseerd door het stadsdeel, waarbij onder meer posters, slogans en evenementenbezoeken worden ingezet. In stadsdeel Noord is men bijvoorbeeld met een feestelijk opgetuigde bakfiets langs de huizen gegaan om ideeën op te halen. Ten tweede is er persoonlijke mobilisatie van individuele bewoners via de netwerken van professionals en bewoners in de wijken. De Timorpleincommunity in stadsdeel Zeeburg is bijvoorbeeld een bewonersnetwerk dat ingezet wordt om initiatieven te verzamelen. Het is een netwerk met 195 ‘leden en geïnteresseerden’⁵ dat onder meer een wensboom organiseerde waarbij bewoners hun wensen kenbaar konden maken. Geuzenveld-Slotermeer kent een soortgelijk netwerk ‘wijkweb’, dat zich zeer actief heeft bezig gehouden met het verzamelen van initiatieven. Ten derde is er het opnieuw tot leven wekken van sluimerende plannen. In stadsdelen Amsterdam-Noord, Bos en Lommer en Geuzenveld-Slotermeer werd gebruikgemaakt van bestaande ideeën die reeds door het stadsdeel waren verzameld (Ponjee 2009: 36). Deze ideeën waren al bij het stadsdeel bekend, bijvoorbeeld door eerdere participatietrajecten, maar hadden geen ‘eigenaar’ meer. De stadsdelen proberen nu deze ideeën opnieuw onder de aandacht van bewoners te brengen.

Stadsdelen verschillen ook in de doelgroepen die ze mobiliseren. Uit het onderzoek van Ponjee (2009) blijkt dat in Zeeburg en De Baarsjes extra wordt ingezet op bewoners met een sociaal-economische achterstand. In Bos en Lommer, Geuzenveld-Slotermeer, Osdorp en Zuidoost worden specifiek ‘moeilijk bereikbare

---

⁵ Soep, H. Middendorp, D. (2009) ‘Inhoudelijke Eindrapportage Cybersoek en Timorpleincommunity, mei 2008- februari 2009’.

bewoners' intensief benaderd. Al deze stadsdelen denken daarbij aan jongeren. Geuzenveld-Slotermeer wil ook moeders, jonge vrouwen en ouderen bereiken en Zuidoost mikt op moeders en de Afrikaanse gemeenschap (Ponjee 2009: 45). In Amsterdam-Noord, Slotervaart en Oost-Watergraafsmeer worden geen specifieke doelgroepen geformuleerd. Als we met deze informatie terugkijken naar tabel 1, dan zou de mobilisatie op de beperkte doelgroep van de Afrikaanse gemeenschap een verklaring kunnen zijn voor het lage percentage initiatieven in stadsdeel Zuidoost. Daarmee willen we niet suggereren dat deze groep onbelangrijk is, maar wel dat hij qua omvang beperkt is.

Helaas weten we op basis van de bestaande gegevens van de gemeente niets over de achtergrondkenmerken van bewoners die initiatieven hebben ingediend. Daarom kunnen we alleen een hypothese formuleren die in verdergaand onderzoek aan bod zou kunnen komen:

Hypothese 2. Het beperkte aantal initiatieven in stadsdeel Zuidoost kan te maken hebben met het doelgroepenbeleid van dit stadsdeel, dat gericht is op moeders en een specifieke etnische groep.

Bevestiging van deze hypothese hoeft nog niet te betekenen dat het verstandig is dat stadsdelen met specifiek doelgroepenbeleid er goed aan zouden doen om het af te schaffen. Kleine aantallen initiatieven van doorgaans niet-actieve of moeilijk activeerbare groepen bewoners kunnen zeer belangrijk zijn.

Doordat we niets weten over de achtergrondkenmerken van initiatiefnemers, kunnen we niets zeggen over mogelijke ongelijkheden die de mobilisatie door de gemeente en andere instanties genereert. Uit ander onderzoek is bekend dat hoger opgeleide bewoners zich vaker en gemakkelijker organiseren (Hurenkamp et al. 2006, Bovens 2008). Bovendien weten we dat mensen vaak activiteiten organiseren met mensen in wie zij zich herkennen: het 'soort zoekt soort-principe'. Sociaal-economische, etnische of religieuze achtergrond is in dit soort gevallen bepalend voor wie met elkaar iets wil ondernemen (Tonkens 2009). Onderzoek in Geuzenveld-Slotermeer bevestigt dit: bewonersinitiatieven worden hier vaak binnen de eigen etnische groep of voor mensen in dezelfde levensfase worden georganiseerd (voor moeders, voor jongeren) (Elissen 2009: 66)

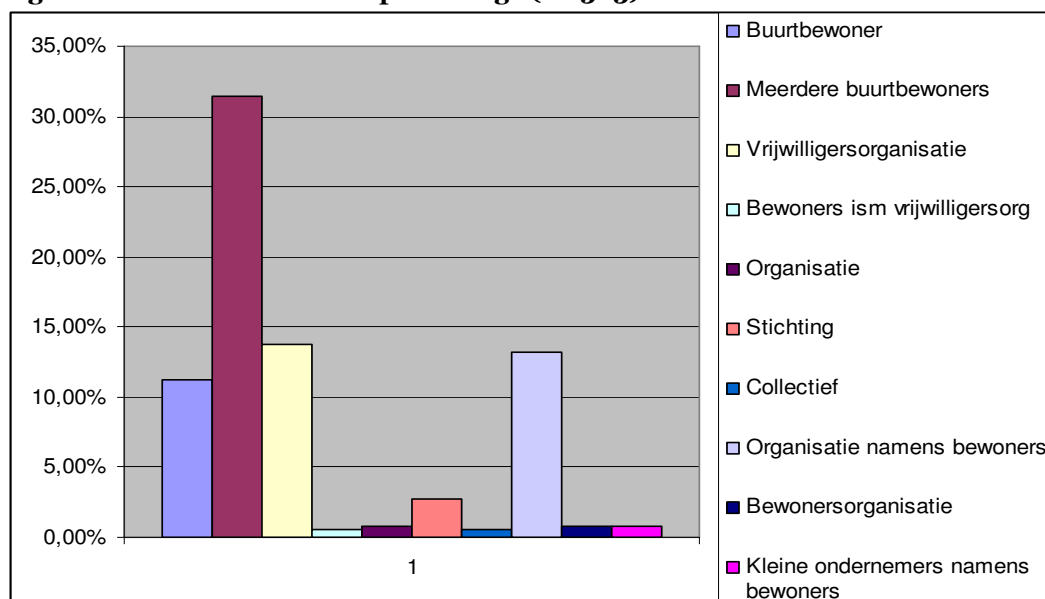
Mensen die toch al actief zijn in de buurt, zullen sneller geneigd zijn een aanvraag in te dienen dan mensen die dit niet zijn (Tonkens 2009). Een groot aantal initiatieven suggereert dan ten onrechte een toename in sociale cohesie. Het is daarom belangrijk een regeling goed toegankelijk te maken voor bewoners die niet-actief zijn en er tegelijkertijd voor te waken dat het gebruik van de regeling er niet toe leidt dat de niet-actieven alsnog niet aan bod komen. De toegankelijkheid van een regeling voor bewonersbudgetten hangt af van de mate waarin een regeling toegankelijk is voor mensen met 1. een lage emancipatiegraad (die in beperkte mate de eigen problemen articuleren en agenderen); 2. een beperkt sociaal netwerk; 3. beperkte bureaucratistische competenties; 4. beperkte mate van reflexiviteit (erkenning van problemen van derden / breder algemeen belang en de eigen rol daarin); 5. beperkte organisatiegraad (Tonkens en Kroese 2009).

Spontaan of georganiseerd initiatief?

Wie neemt het initiatief voor het indienen van een initiatief? Getallen hierover zijn beschikbaar voor 363 van de 635 initiatieven die tot de zomer van 2009 zijn ingediend. Een derde van de initiatieven wordt genomen door een of meerdere bewoners. Of professionals of ambtenaren toch niet op de achtergrond een rol spelen of inderdaad bewoners mobiliseren, is niet bekend. Uit ander onderzoek naar spontane burgerinitiatieven bleek daar vaak sprake van was: burgerinitiatieven zonder betrokkenheid van professionals werden nauwelijks gevonden (Hurenkamp et al. 2006).

De data over Amsterdam wijzen op een dergelijke verwevenheid: een vijfde van de initiatieven komt zelfs helemaal zonder bewoners tot stand. Aan de voorwaarde “dat het gaat om projecten die bewoners zelf bedenken én uitvoeren, al dan niet met hulp van het stadsdeel en/of de betrokken partner”⁶ wordt dus in een vijfde van de gevallen niet voldaan. Het is niet gezegd dat dit een negatieve invloed heeft op de kwaliteit van de initiatieven of de betrokkenheid van bewoners; het geeft slechts aan dat de verwevenheid tussen burgers en instituties groter is dan het beleid lijkt te willen weten: ‘onbevlekt burgerschap’, zonder tussenkomst van instituties, bestaat domweg zelden (Hurenkamp et al. 2006) en de voorwaarde is dus eerder te scherp gesteld.

Figuur 1: Initiatiefnemers in percentage (N=363)

We kunnen de initiatiefnemers ook indelen in ‘ongeorganiseerde verbanden’ (een of meerdere buurtbewoners) en ‘georganiseerde verbanden’ (alle overige initiatiefnemers). Tabel 3 biedt deze ordening.

Tabel 3: Georganiseerde/ongeorganiseerde verbanden per stadsdeel, N=363

Stadsdeel	Ongeorganiseerd	Georganiseerd
Bos en Lommer	29 (97%)	1 (3%)
De Baarsjes	18 (29%)	45 (71%)
Geuzenveld/Slotermeer	117 (100%)	-
Amsterdam Noord	9 (82%)	2 (18%)
Oost-watergraafsmeer	9 (47%)	10 (53%)
Osdorp	7 (88%)	1 (12%)
Slotervaart	18 (27%)	48 (73%)
Zeeburg	9 (50%)	9 (50%)
Zuidoost	12 (71%)	5 (29%)
Voucher	14 (100%)	-
Totaal	242 (67%)	121 (33%)

Opvallend is dat in Slotervaart 73 procent van de initiatieven uit georganiseerde verbanden komt. Hetzelfde geldt voor stadsdeel De Baarsjes met een percentage van 71 procent. Beide stadsdelen hebben ervoor gekozen om de mobilisatie en begeleiding van burgerinitiatieven uit te besteden aan een welzijnsorganisatie. Het gaat om

⁶ Bewonersinitiatieven in de EGK buurt, 24 maart 2009.

stichting 'Eigenwijks' in Slotervaart en stichting 'Dock' in De Baarsjes. Op zoek naar initiatieven zou het kunnen dat deze organisaties zich meer richten op bestaande groepen en organisaties en minder op individuele burgers. Ook hier weten we op grond van het door de gemeente verzamelde materiaal te weinig om tot conclusies te kunnen komen. Het is echter goed mogelijk dat deze organisaties zich richten op georganiseerde verbanden omdat ze snel resultaten moeten boeken vanwege prestatieafspraken met gemeenten. Dit kan ten koste gaan van het mobiliseren van nog niet actieve bewoners. We formuleren daarom de volgende hypothese:

Hypothese 3. Mobilisatie van initiatieven door een welzijnsorganisatie kan ten koste gaan van de toegankelijkheid van bewonersbudgetten, omdat welzijnsorganisaties zich sterker richten op initiatieven van georganiseerde verbanden en minder van ongeorganiseerde bewoners.

Als deze hypothese door verder onderzoek zou worden bevestigd, dan is de implicatie dat stadsdelen die vooral zoveel mogelijk ongeorganiseerde individuele bewoners willen bereiken er verstandig aan doen om dit werk niet uit te besteden aan welzijnsorganisaties met wie zij prestatieafspraken maken over kwantitatieve doelstellingen, zoals het aantal te mobiliseren initiatieven.

Aard van de bewonersinitiatieven

Wat voor soorten initiatieven worden er ingediend? Uit de gegevens blijkt dat voor tweederde van de initiatieven geldt dat deze 'langlopend' zijn, een derde staat te boek als eenmalig en 3 procent als eenmalig met een langdurig resultaat (Dienst onderzoek en statistiek 2010).⁷

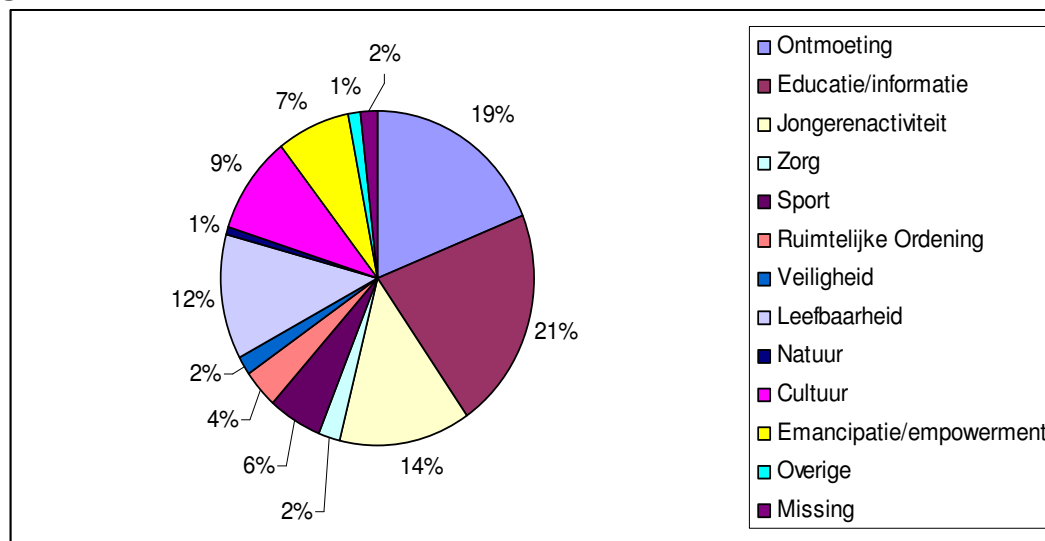
De thema's van de initiatieven kunnen ook erg verschillen (zie figuur 2). De meeste initiatieven (21%) zijn gericht op educatie en informatie, van leren buikdansen tot geldzaken. Op de tweede plaats (19%) staat ontmoeting, dit kan tussen verschillende groepen zijn, of binnen groepen onderling (bijvoorbeeld ouderen). Op de derde plaats (14%) staan activiteiten gericht op jongeren. Daarna volgt leefbaarheid (12%), cultuur (9%) (initiatieven gericht op kunst of op kennismaking met andere culturen: van een muurschildering tot en met een expositie over de Surinaamse cultuur). Zes procent is gericht op emancipatie van minderheden/empowerment. Andere onderwerpen komen weinig voor, initiatieven gericht op zorg (professionals die burgers ergens mee ondersteunen), sport, ruimtelijke ordening (bijvoorbeeld herinrichting van een speeltuin), veiligheid en natuur (bijvoorbeeld ophangen van vogelhuisjes).⁸

---

⁷ Deze cijfers hebben betrekking op 438 ingediende bewonersinitiatieven uit de periode januari 2009 t/m juni 2009. Over de periode juni-december hebben we alleen cijfers over 388 gehonoreerde initiatieven: daarvan heeft 19 procent een langdurig resultaat, 58 procent een eenmalig resultaat, en 15 procent eenmalig met langdurig resultaat en is van acht procent niets bekend (Dienst Onderzoek en Statistiek 2010).

⁸ De indeling in de thema's is gebaseerd op een algemene beschrijving van het initiatief plus het thema dat het stadsdeel er eerder aan toekende. Het thema weegt zwaarder, omdat hieruit de motieven blijken die achter het initiatief schuilen. In de registratie door de gemeente konden initiatieven aan meerdere thema's worden gekoppeld tot een maximum van drie. Sommige stadsdelen gaven veel meer uitleg over de initiatieven waardoor de motieven helderder waren en een initiatief zodoende makkelijker meerdere thema's kreeg. Van alle initiatieven heeft 3 procent drie thema's, 38 procent twee thema's en de overige 59 procent heeft één thema (totaal N=904 genoemde thema's).

Figuur 2: Totaal van de verschillende genoemde thema's, tot juni 2009 (N=904 genoemde thema's over 635 initiatieven)

Uit een landelijke enquête onder gemeenten naar bewonersbudgetten komt een vergelijkbaar beeld naar voren: de belangrijkste thema's waren hier leefbaarheid (29%), jongeren en veiligheid (beiden 14%) (Van Ankeren 2009: 43). En uit onderzoek naar de voucherregeling (Tonkens en Kroese 2009) blijkt dat de meeste aanvragen betrekking hebben op fysieke voorzieningen zoals straatmeubilair; hier komt ontmoeting op een tweede plaats en kunst en cultuur op de derde. Minder gewild zijn activiteiten met betrekking tot educatie en arbeid, sport en spel, gezondheid, en actie en protest.

Bewonersbudgetten worden dus aan diverse soorten initiatieven besteed. In de media wordt wel beweerd dat het geld veelal wordt 'verspild' aan buurtbarbecues en feestjes.⁹ Of dit werkelijk verspilling is, is zeer de vraag; Bino (2009) stelt dat buurtfeesten een positief effect hebben op de sociale cohesie, hoewel slechts een selectieve groep bewoners wordt bereikt. Hoe dan ook kunnen we concluderen dat bewonersbudgetten aan allerlei onderwerpen worden besteed; zeker niet alleen aan buurtbarbecues en buurtfeesten.

Adresseren bewonersbudgetten echte problemen?

Zijn de thema's van de bewonersinitiatieven representatief voor de problemen in de wijk?¹⁰ Dit lijkt vaak het geval (zie tabel 4). In Overtoomse veld (Slotervaart) en Transvaalbuurt (Oost-Watergraafmeer is veel jeugdoverlast; de meeste bewonersinitiatieven uit deze wijken richten zich op jongeren en educatie (cijfers per stadsdeel zijn te vinden in bijlage 2). Osdorp kent een hoog percentage jeugdoverlast en verloedering; ook hier richten initiatieven zich op leefbaarheid en jongeren. Hetzelfde geldt voor Geuzenveld-Slotermeer en de Indische buurt. Kortom: de initiatieven sluiten redelijk goed aan op de ervaren problemen. Veel burgers nemen kennelijk initiatief als er een concrete aanleiding is, een concreet probleem om op te lossen, ook als ze in krachtwijken wonen. Dit brengt ons tot de volgende hypothese:

Hypothese 4. De thema's van de bewonersinitiatieven vormen een goede afspiegeling van de problemen van een wijk.

⁹Bijvoorbeeld: 'Probleemwijk niet gebaat bij buurtbarbecue', *De Telegraaf*, 31-09-2009.

¹⁰ Ter beantwoording van deze vraag vergelijken we de cijfers uit tabel 2 maar dan op stadsdeelniveau met een aantal kerngegevens over de leefbaarheid (opgenomen in tabel 4). Voor de objectieve veiligheidsindex geldt: hoe lager hoe beter. Jeugdoverlast en verloedering worden aangegeven in het percentage bewoners dat dit regelmatig signaleert.

Onderbouwing van de hypothese zou hoopgevend zijn voor de gemeente, omdat dit de kans vergroot dat bewonersinitiatieven een breder effect op de buurt hebben. Bevestiging zou er tevens op wijzen dat burgers tamelijk praktische doelen voorstaan zoals minder jeugdoverlast of minder verloedering. Het zou er voor pleiten om in beleid goed aan te sluiten bij de problemen van een buurt en bij de doelen van de bewoners om daar iets tegen te doen. Dat voorkomt wellicht ook de indruk die sommige bewoners achteraf hebben dat de gemeente hen zag als middel om eigen doelen te bereiken (vgl. Van Stokkom en Toenders 2010). Tegelijkertijd is al te groot optimisme bij de gemeente over het probleemoplossend vermogen van bewonersinitiatieven niet reëel, omdat zware problemen zoals criminaliteit alleen door de overheid kunnen worden aangepakt (Wenker 2010, Van Lelieveldt 2004)

Tabel 4: Leefbaarheidindex krachtwijken 2008

	<i>Objectieve veiligheidsindex</i>	<i>Jeugdoverlast</i>	<i>Verloedering</i>	<i>Cijfer kwaliteit woonomgeving</i>		<i>Objectieve veiligheidsindex</i>	<i>Jeugdoverlast</i>	<i>Verloedering</i>	<i>Cijfer kwaliteit woonomgeving</i>
Geuzenveld-Slotermeer	89	28	31	6,3	Zeeburg	75	17	29	6,6
Slotermeer-Noordoost	84	24	30	6,2	Indische Buurt West	85	23	40	5,9
Slotermeer-Zuidwest	100	24	29	6,2	Indische Buurt Oost	79	14	37	6
Geuzenveld	86	28	36	6,1	Zuidoost	89	17	31	6,7
Amsterdam-Noord	74	18	32	6,8	Bijlmer Oost (E,G,K)	104	16	32	6,3
Volewijk/Van der Pekbuurt	98	21	38	6,3	De Baarsjes	75	19	35	6,6
IJplein/vogelbuurt	94	22	35	5,8	De Krommert	82	-	-	6,4
Nieuwendam-Noord	78	17	31	6,3	Van Galenbuurt	72	18	36	6,4
Banne Buiksloot	64	16	43	6,2	Hoofdweg e.o.	85	20	34	6,4
Bos en Lommer	85	21	31	6,1	Oost-Watergraafsmeer	94	16	31	7,1
Landlust	80	23	32	6,2	Transvaalbuurt	114	31	35	5,9
Erasmuspark	94	14	29	6,3	Osdorp	90	25	30	6,7
Kolenkitbuurt	90	25	32	5,8	Osdorp-Oost	105	26	27	6,9
Slotervaart	89	28	29	6,4	Osdorp-Midden	100	31	38	6,3
Overtoomse veld	112	40	36	5,4	Amsterdam	87	17	31	7,1

Bron: Ponjee 2009.

3. Besluitvorming over bewonersinitiatieven

Wie beslissen er?

Na indiening van een initiatief volgt de beoordeling en de beslissing over de toekenning van het geld voor een initiatief. Dit kan worden gedaan door bewoners, door professionals of door een combinatie van beiden. In Bos en Lommer, Osdorp en Zeeburg besluiten bewoners; in Zeeburg een jury, in Bos en Lommer en Osdorp middels een bewonersavond. In De Baarsjes, Geuzenveld-Slotermeer, Slotervaart en Zuidoost besluiten professionals. Dat kunnen ambtenaren, portefeuillehouders, en/of welzijnsprofessionals zijn. In Oost-Watergraafsmeer en Amsterdam-Noord neemt een combinatie van bewoners en professionals de besluiten over goedkeuring of afwijzing (Ponjee (2009: 37, zie tabel 5).

Tabel 5: Stromingen in wijze van goedkeuren

Besluitvorming door bewoners

<i>Bos en Lommer</i>	<i>Osdorp</i>	<i>Zeeburg</i>
Per buurt wordt op een bewonersavond gestemd over de initiatieven	Per buurt wordt op een bewonersavond gestemd over de initiatieven	Een bewonersjury beoordeelt de initiatieven

Besluitvorming door professionals

<i>De Baarsjes</i>	<i>Geuzenveld-Slotermeer</i>	<i>Slotervaart</i>	<i>Zuidoost</i>
Een beoordelingscommissie van ambtenaren beslist	De projectleider of de coördinerende portefeuillehouder beslist	Een medewerker van het stadsdeel beslist samen met een medewerker van stichting Eigenwijks	Een participatiemakelaar beslist samen met de wijkcoördinator.

Besluitvorming door professionals en bewoners

<i>Oost-watergraafsmeer</i>	<i>Amsterdam-Noord</i>
Een commissie bestaande uit een medewerker van het stadsdeel, een woningcorporatie, een welzijnsorganisatie en twee buurtbewoners beslist	Een denktank van professionals en bewoners beslist

Bron Ponjee (2009: 37)

Bewoners waarderen het zeer als zij zelf een aandeel hebben in de besluitvorming over de initiatieven¹¹. Als de verantwoordelijkheid en regie voor het nemen van beslissingen over zaken in de wijk (gedeeltelijk) bij de bewoners ligt, komen bewoners eerder in actie en voelen zij zich meer erkend (Hilkhuijsen 2009). Ook een gezamenlijk symbool van bewoners draagt hiertoe bij. Stadsdeel Bos en Lommer heeft deze twee aspecten gecombineerd: bewoners hebben een logo ontworpen dat aangeeft dat een initiatief is goedgekeurd door bewoners, zie afbeelding 2.

¹¹ Dit bleek in panelgesprekken met bewoners, die de Dienst Wonen voerde tussen 17 en 27 augustus 2009.

Afbeelding 2: Logo van stadsdeel Bos en Lommer

Bron: website Bos en Lommer.

Het belang van meebeslissen door bewoners komt ook naar voren in het landelijke onderzoek naar de voucherregeling (Tonkens en Kroese 2009). Bewoners vinden meebeslissen prettig, het versterkt hun betrokkenheid bij de wijk en brengt een conversatie in de wijk op gang over wat kwaliteit van leven is. Meebeslissen creëert echter ook een spanningsveld in de gemeentelijke organisatie. Ambtenaren moeten niet alleen iets uit handen geven waar ze zelf goed in menen te zijn, maar ook de besluiten van bewoners kunnen verwerken in hun verantwoordingsmethodieken. Omdat bewonersinitiatieven zich, zoals we zagen, op veel thema's kunnen richten, kunnen er ambtenaren van verschillende afdelingen bij het verantwoordingsproces betrokken zijn, wat ook een potentiële bron van spanning vormt (Tonkens en Kroese 2009).

Effect wijze van besluitvorming

Hoeveel initiatieven zijn er gehonoreerd? In totaal zijn er tot juni 2009 635 initiatieven ingediend; van zes initiatieven is onbekend of deze gehonoreerd zijn. Van de 629 zijn er 398 (64 %) gehonoreerd en 92 (14%) afgewezen. Ten tijde van het verzamelen van deze gegevens moest over 139 (22%) nog een beslissing genomen worden (zie tabel 6).

Tabel 6: Gehonoreerd per stadsdeel (N= 629)

Stadsdeel	Ja	Nee	Nog geen beslissing	Totaal (100%)
Bos en Lommer	32 (49%)	33 (51%)	0	65
De Baarsjes	68 (93%)	1 (1%)	4 (6%)	73
Geuzenveld/Slotermeer	67 (56%)	14 (12%)	38 (32%)	119
Noord	30 (29%)	0 (0%)	73 (71%)	103
Oost-watergraafsmeer	13 (45%)	10 (34%)	6 (21%)	29
Osdorp	46 (85%)	6 (11%)	2 (4%)	54
Slotervaart	62 (94%)	0 (0%)	4 (6%)	66
Zeeburg	20 (54%)	17 (46%)	0 (0%)	37
Zuidoost	14 (74%)	5 (26%)	0 (0%)	19
Vouchersysteem	47 (74%)	6 (9%)	11 (17%)	64
Totaal	398 (64%)	92 (14%)	138 (22%)	629

De minste initiatieven zijn goedgekeurd in de stadsdelen Bos en Lommer en Zeeburg, de meeste in Slotervaart en De Baarsjes. Deze laatste twee hebben zoals eerder gezegd de begeleiding overgedragen aan een welzijnsorganisatie, en kennen veel initiatieven uit georganiseerde verbanden. We komen daarom tot de volgende hypothese over de honorering:

Hypothese 5. Begeleiding van bewonersinitiatieven door een welzijnsorganisatie maakt dat er een groter percentage van de ingediende initiatieven wordt goedgekeurd.

Mogelijk heeft dit te maken met de afrekensystematiek van welzijnsinstellingen: zij worden afgerekend op het aantal initiatieven dat zij stimuleren, niet op de kwaliteit ervan.

Uitgelicht: stadsdeel Zeeburg twee voorbeelden

In stadsdeel Zeeburg besluit een bewonersjury over welke initiatieven er wel en welke er niet gehonoreerd worden. Een voorbeeld van een initiatief wat in Zeeburg gehonoreerd is, is het Atelier K en K, atelier voor Kunst en Koken. Atelier K en K richt zich op activering en empowerment van geïsoleerde vrouwen middels het samen koken en knutselen alsmede op de verkoop van producten op een maandelijkse buurtmarkt. Dit Atelier is opgericht door buurtbewoonster Mieke Maes, zij diende per mail onderstaande wens in:

“30 jaar woon ik in de Indische Buurt, 26 jaar werk ik in Indische Buurt. Er is veel doorstroming in de wijk, mensen gaan mensen komen. De buurt voelt prettig als de mensen die er wonen gelukkig zijn...Geluk is niet te grijpen dat moet je beleven. In mijn buurt, onze buurt, wonen mensen die eenzaam zijn, zich buitengesloten voelen...En toch kunnen wij steentje bijdragen aan het geluk van deze groep kansarme buurtbewoners...Mijn droom: Een ontmoetingsplek voor kansarme en kansrijke buurtbewoners waar men nieuwe positieve ervaringen kan opdoen, samen creatief kan zijn...Ik noem het ATELIER K&K (atelier voor kunst en koken kortom atelier kookkunst).” (bron: website allemaalburen.nl)

Een voorbeeld van een project dat niet door de bewonersjury van Zeeburg is goedgekeurd is het project ‘filmdream’: een bewonersinitiatief waarbij het maken van een film met buurtbewoners en ondernemers centraal stond. Het doel van dit project was om bewoners uit de buurt van allerlei komaf bijeen te brengen en kennis te laten maken met alle facetten die horen bij het maken van een film.

Wat opvalt is dat in de stadsdelen waar professionals beslissen over de goedkeuring van initiatieven (De Baarsjes, Geuzenveld-Slotermeer, Slotervaart en Zuidoost, zie tabel 5 vergeleken met tabel 6) ongeveer 80 procent van alle initiatieven wordt goedgekeurd, terwijl in de stadsdelen waar bewoners beslissen (Bos en Lommer, Osdorp en Zeeburg, zie tabel 5 vergeleken met tabel 6) dit ongeveer 60 procent is.¹² Professionals kennen mogelijk eerder geld toe aan een initiatief, bijvoorbeeld omdat zij het budget op willen maken. Het is ook mogelijk dat bewoners kritischer zijn, omdat de ingediende initiatieven potentieel ook voor hen gevolgen hebben.

In de stadsdelen waarin bewoners beslissen, wordt vaker gekozen voor duurder projecten, gemiddeld wordt in deze stadsdelen 9110,- aan initiatieven besteed, terwijl in de stadsdelen waarin professionals beslissen er gemiddeld 2648,- wordt uitgegeven Professionals lijken zich te richten op zoveel mogelijk (goedkopere) initiatieven (cijfers terug te vinden in tabel 1). Zij willen de ‘duizend bloemen laten bloeien’, zoals de gemeente ook graag wil. Bewoners lijken zich te focussen op een kleinere selectie van duurder initiatieven. Omdat we op grond van de beschikbare gegevens geen conclusies kunnen trekken, komen we tot de volgende hypothese voor verder onderzoek:

---

¹² Deze berekening komt tot stand door in de cijfers van tabel 6 een gemiddelde te nemen van het percentage gehonoreerde initiatieven van alle stadsdelen tezamen waar professionals beslissen, respectievelijk waar bewoners beslissen. We laten hierbij stadsdelen waar bewoners en professionals samen moeten beslissen buiten beschouwing, omdat de cijfers van stadsdeel Noord een vertekend beeld geven met 71 procent van de initiatieven waarover nog geen beslissing genomen is.

Hypothese 6: Bewoners zijn selectiever en kiezen voor grotere projecten, terwijl professionals sneller honoreren en de voorkeur geven aan kleinere projecten.

Overigens valt er voor beide benaderingen veel te zeggen. Mensen hebben behoefte aan het zien van resultaten van hun inzet op korte termijn (Hilkhuijsen 2009). Zien dat hun inspanning loont, is motiverend. De strategie van professionals sluit hier op aan: deze biedt ruimte aan kleine concrete bewonersinitiatieven die snel uitgevoerd kunnen worden, zoals het plaatsen van een picknickbank of bloembakken. Deze initiatieven kunnen tevens tot inspiratie leiden bij andere bewoners (Hilkhuijsen 2009: 17).

Als bewoners beslissen is er mogelijk te weinig ruimte voor dit soort initiatieven. Bewoners hebben echter mogelijk wel meer aandacht voor de concrete bijdrage van een initiatief voor het oplossen van problemen in de wijk, getuige hun grotere selectiviteit. Een duurzaam effect van initiatieven op problemen in de wijk – of de verwachting daarvan – kan evengoed motiverend werken, ook voor anderen die nog niet actief zijn.

De benadering van de professionals heeft meer een vliegwieleffect op de kortere termijn om zoveel mogelijk bewoners actief te krijgen, terwijl de benadering van bewoners binnen een duurzame aanpak op lange termijn wellicht meer vertrouwen geeft dat initiatieven een steentje kunnen bijdragen aan de buurt of de wijk.

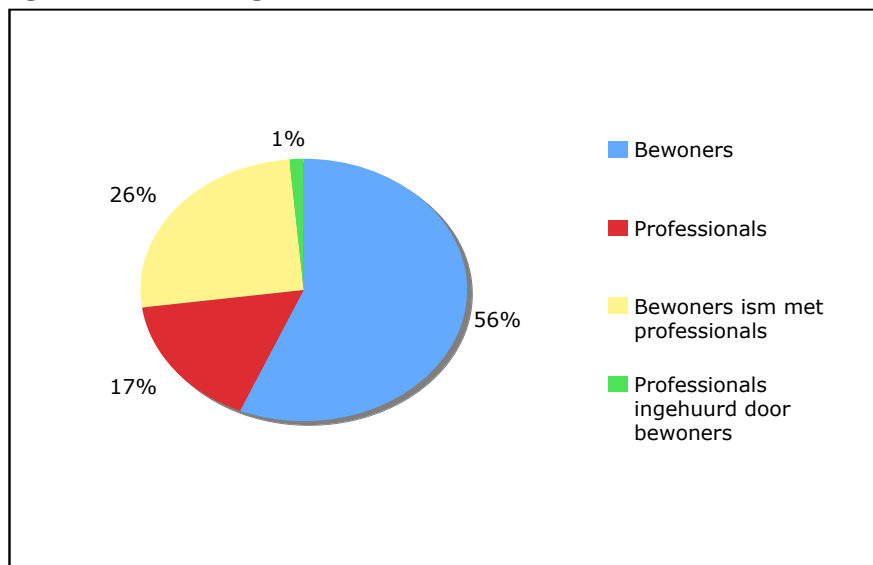
4. De rol van professionals

Mogelijke knelpunten bij de begeleiding

Professionals spelen een cruciale rol bij de begeleiding van bewonersinitiatieven. Zoals we zagen, is in een beperkt aantal gevallen sprake van een beperkte ondersteuning door professionals, zoals in Zeeburg waar de Timorpleincommunity de initiatieven begeleid. In sommige stadsdelen (Osdorp en Amsterdam-Noord) begeleiden bewoners en professionals samen de initiatieven en in de overige stadsdelen gaat het om professionals van stichtingen, woningcorporaties en stadsdelen zelf. Professionals zijn niet alleen belangrijk voor de mobilisatie en de besluitvorming over initiatieven, maar ook bij de begeleiding van de uitvoering daarvan.

Bewoners zijn zelf de belangrijkste uitvoerder van initiatieven (56%). Toch zijn professionals bij 44 procent van de initiatieven betrokken. Ze werken vaak samen met bewoners (26%), geven soms zelf uitvoering aan initiatieven van bewoners (17%) en heel soms worden ze door bewoners ingehuurd om initiatieven uit te voeren (1%) (zie figuur 3). Sommige initiatieven kunnen lastig door bewoners worden uitgevoerd, omdat het om technische kwesties gaat. In andere gevallen gaat het om organisatorische hulp, zoals bij het opzetten van ontmoetingscentrum, soms gaat het om bureaucratische kennis rond bijvoorbeeld veiligheidsvereisten van speeltoestellen; soms spreken bewoners onvoldoende Nederlands. Zeker bij doorgaans niet-actieve burgers in krachtwijken kunnen professionals een belangrijke rol spelen bij de uitvoering van bewonersinitiatieven (Tonkens 2009).

Figuur 3: Uitvoering van bewonersinitiatieven (N=206)

Zowel nieuw-actieven als al langer actieve burgers in achterstandswijken hebben behoefte aan samenwerking met professionals. Actieve burgers hebben overigens wel voorkeuren. Ze zijn zeer positief over opbouwwerkers, ronduit negatief over huismeesters en beheerders van woningbouwcorporaties die in hun ogen te weinig doen en ze zijn tevreden over de gemeente als die een professional (bijv. een wijkmanager) heeft aangesteld die bewoners en gemeente verbindt (Van Stokkom en Toenders 2010: 96-97). Bij de uitvoering van initiatieven leidt de inzet van professionals tot hoge verwachtingen van burgers die niet altijd kunnen worden waargemaakt en daarom uitmonden in frustratie. Onderzoek van Wenker (2010) suggereert dat vooral bij de uitvoering van initiatieven de eigen inzet van bewoners

cruciaal is, met een terughoudende rol van professionals. De betrokkenheid van bewoners krijgt meer diepgang, ze worden positiever over hun buurt, hun enthousiasme neemt toe, ze ontwikkelen een gevoel van trots, ze krijgen meer zelfvertrouwen en eenmaal actief blijven ze geregeld actief.

De inzet van professionals in de begeleiding van initiatieven van het prille begin tot (en met) de uitvoering vergroot vermoedelijk de kans dat een initiatief met succes wordt afgerond of voortgezet en dat bewoners hun bijdrage als zinvol ervaren. Dit vergroot bovendien de kans dat ze in de toekomst weer een keer meedoen. Uit panelgesprekken die gevoerd zijn met bewoners over hun ervaringen met initiatieven, blijkt dat bewonersinitiatieven goed zijn voor de buurt en de persoonlijke ontwikkeling van bewoners.¹³ Dit wil niet zeggen dat alles goed loopt en dat bewoners geen negatieve ervaringen hebben. Negatieve ervaringen met participatie werken vaak ondermijnend voor toekomstige participatie. Dit heet het zure druiven mechanisme (Elster 1983). Dit mechanisme werkt vermoedelijk het sterkst bij niet-actieve bewoners die weinig op hebben met hun woonomgeving, met de overheid of met andere instituties. Professionals kunnen echter ook een te grote rol nemen en initiatieven overnemen, of te wel 'onteigenen' (LSA 2006) of een 'professionele barrière' opwerpen (van Caem 2008) Professionals zijn gewend om zelf oplossingen voor problemen te bedenken en deze uit te voeren en kunnen daardoor burgers te weinig ruimte bieden.

De stadsdelen hebben veel vrijheid bij de invulling die zij aan de begeleiding van initiatieven geven. Als zij professionals discretionaire bevoegdheid geven om per initiatief te beoordelen welke ondersteuning nodig is, is de kans op tevredenheid van bewoners groter. Tegelijkertijd moet voorkomen worden dat professionals de uitvoering van het initiatief van burgers geheel overnemen.

De ervaringen met de inzet van professionals bij burgerinitiatieven zijn wisselend. Professionals missen soms "de vaardigheid, uitstraling en het elan om voldoende te inspireren" (onderzoeksteam Dobbebuurt (Geuzenveld Slotermeer) 2009: 6). Soms is een professional juist zo charismatisch dat het initiatief uiteenvalt als de professional het verlaat (Elissen 2009). Teleurstelling van bewoners is voor professionals moeilijk te vermijden. Bewoners die enthousiast worden koesteren soms ook erg hoge verwachtingen van hun initiatieven, waardoor teleurstelling op de loer ligt. Voor professionals is het steeds koorddansens tussen mensen enthousiasmeren en tegelijkertijd geen valse verwachtingen wekken; het is immers mogelijk dat een initiatief niet wordt gehonoreerd. Voor professionals is het de vraag hoe je bewoners kunt voorbereiden op een mogelijke teleurstelling bij afwijzing van hun initiatief, zonder voortijdig hun enthousiasme te temperen.

Bewoners willen graag erkenning van hun initiatief en waardering voor hun inzet (Hurenkamp et al 2006). Uitblijven daarvan kan een reden zijn om af te haken (Tonkens en Kroese 2009). Ook voer voor teleurstelling is dat soms bewonersinitiatieven worden gehonoreerd, die niet uitvoerbaar zijn omdat de gemeente uiteindelijk vindt dat een initiatief niet past binnen het beleid. Zo'n overheid geeft uiteraard verkeerde signalen af: wij willen graag dat jullie je verantwoordelijk opstellen, maar dan wel graag op onze voorwaarden (vgl. Kennedy 2010: 267-274). Ten slotte kan teleurstelling van bewoners in de hand worden gewerkt als het lang duurt tot er over goedkeuring of afwijzing van een initiatief wordt besloten. De overheid is vaak nog veel te log en bureaucratisch, wat erg demotiverend kan werken voor bewoners die iets voor elkaar willen krijgen (vgl. Wenker 2010).

Bij de communicatie tussen professionals en bewoners of tussen stadsdeel en bewoners kan zich ook een aantal knelpunten voordoen. Sommige professionals worstelen met de vraag hoe om te gaan met de onzekerheid rondom de geldstromen.

---

¹³ Verslag panelbijeenkomsten met bewoners die een bewonersinitiatief zijn begonnen van Dienst Wonen, augustus 2009

Hoe communiceer je dit naar bewoners toe (Elissen 2009)? Ook lastig is wanneer bewoners die privé weinig te besteden hebben veel geld krijgen toegekend voor een initiatief (Ponjee 2009). Om dat probleem te vermijden schrijft de voucherregeling tegoedbonnen voor in plaats van geld (Tonkens en Kroese 2009).

Een ander knelpunt is dat er de mogelijkheden om bewonersinitiatieven in te dienen voor financiering soms te weinig bekend zijn. Daarnaast is de communicatie te weinig op de doelgroep gericht. Veel moeilijk bereikbare groepen hebben bijvoorbeeld geen internetaansluiting, terwijl stadsdelen soms primair hun informatie via het web naar buiten brengen.¹⁴ Bovendien kan de procedure voor het indienen van een initiatief ingewikkeld zijn, bijvoorbeeld omdat er een begroting moet worden opgesteld.¹⁵ De regeling is dan, in termen van het onderzoek van Tonkens en Kroese (2009), te weinig toegankelijk.

Zoals gezegd, goede begeleiding is de sleutel tot succes. *Dat* goede begeleiding nodig is staat nauwelijks ter discussie, maar *wat* goede begeleiding eigenlijk inhoudt daar weten we nog veel te weinig van. En wat zijn eigenlijk goede begeleiders? Zijn dat bestaande professionals in het welzijnswerk? Zijn dat professionals van woningcorporaties? Zijn dat ambtenaren van de gemeente? Of zijn het participatiemakelaars? Is het problematisch als deze professionals in dienst zijn van organisaties die tal van belangen hebben in de wijk? Of is het beter als het onafhankelijke professionals zijn, die kunnen bemiddelen tussen bewoners en gemeente, of tussen bewoners en woningcorporatie? Juist omdat het stimuleren en ondersteunen van bewonersinitiatieven een van de hoekstenen lijkt te worden van de op participatie gefocuste verzorgingsstaat (Tonkens 2009), is het belangrijk om de rol van professionals, het type professionals en de aard van de vereiste professionaliteit verder te onderzoeken.

Daarbij kunnen we voortbouwen op eerdere bevindingen over de rol van professionals bij de voucherregeling (Tonkens en Kroese 2009). De tentatieve bevindingen van dat onderzoek vereisen nader onderzoek. De begeleiding van bewonersinitiatieven heeft in dat onderzoek primair betrekking op de empowerment van bewoners. Naarmate de regeling toegankelijker is, wordt meer gevraagd van de empowerment van bewoners en dus van de begeleiding door professionals. Een regeling is zoals gezegd afhankelijk van vijf factoren:

1. Emancipatiegraad: het systeem is toegankelijk voor mensen die in beperkte mate de eigen problemen articuleren en agenderen;
2. Sociaal netwerk: het systeem is toegankelijk voor mensen met een beperkt sociaal netwerk;
3. Bureaucratische competenties: het systeem is toegankelijk voor laaggeletterden;
4. Reflexiviteit: het systeem is toegankelijk voor mensen met beperkte mate van erkenning van problemen van derden/ bredere algemene belang en de eigen rol daarin;
5. Organisatiegraad: het systeem is toegankelijk voor mensen die nauwelijks georganiseerd zijn.

Deze vijf factoren zijn echter wel belangrijk in het tot een goed einde brengen van burgerinitiatieven. Aan professionals de taak om bewoners hierbij te helpen door: de ontwikkeling van een sociaal netwerk, bureaucratische competenties, reflexiviteit, organisatie en emancipatie op een manier die stimuleert en ondersteunt. Dit betekent dat professionals in begeleiding van initiatieven vijf taken hebben. Dit leidt tot hypothese 7:

---

¹⁴ S. Trienekens, begeleider van UvA onderzoeksteam Dobbebuurt (2009) 'Vertrouwen in de Dobbebuurt, ideeën op basis van lokale verkenningen', 26 juni 2009.

¹⁵ Dit blijkt ook uit de korte verslagen van gesprekken met participatie makelaars opgesteld door Dienst Wonen, gesprekken gevoerd in april 2009 door de gemeente Amsterdam.

Hypothese 7: Professionele begeleiding van bewonersinitiatieven is effectief wanneer deze gericht is op de ontwikkeling van een sociaal netwerk, bureaucratische competenties, reflexiviteit, organisatie en wanneer deze emancipatie stimuleert en ondersteunt.

Participatiemakelaars

Veel stadsdelen kennen een aparte professional voor stimulering van bewonersinitiatieven: de 'participatiemakelaar'. Het is vooral een enthousiasmerende en ondersteunende functie, waarbij bewoners idealiter zoveel mogelijk zelf aan zet zijn en blijven. Bij de uitvoering van initiatieven worden incidenteel ambtenaren of medewerkers met specifieke expertise gevraagd mee te denken. Participatiemakelaars kunnen in dienst zijn van het stadsdeel of van een externe organisatie. Er is geen eenduidige definitie van 'de participatiemakelaar, maar over het algemeen bestaan haar of zijn taken uit:

- het ophalen van ideeën
- het bespreken van aanvragen
- het aanscherpen van ideeën
- begeleiden/ondersteunen van ideeën

Soms houdt de participatiemakelaar zich exclusief bezig met bewonersinitiatieven, soms speelt hij ook een rol bij andere vormen van burgerparticipatie in de wijk. In tabel 7 wordt per stadsdeel omschreven welke rol de participatiemakelaar heeft.¹⁶

Het aantal uren dat is vrijgemaakt voor de participatiemakelaar varieert. In de meeste stadsdelen gaat het tussen de 0,3 tot 0,8 fte. Uitschieter is stadsdeel Amsterdam-Noord waarbij 5 fte is vrijgemaakt voor de begeleiding van bewonersinitiatieven. Noord is ook het stadsdeel met de meeste inwoners in de krachtwijken en zet bovendien in op de 'moeilijk bereikbare groepen'. Het is ook een stadsdeel waar bewoners samen met professionals besluiten over de initiatieven.

Wat voor effect de participatiemakelaars en professionals hebben op kwaliteit van de initiatieven en de tevredenheid van de initiatiefnemers, kunnen we op grond van de huidige data niet vaststellen. Er is meer onderzoek nodig naar de rol van de participatiemakelaars in het bijzonder, maar ook naar de betrokkenheid van andere professionals bij het mobiliseren van, besluiten over en uitvoeren van bewonersinitiatieven.

---

¹⁶ Gebaseerd op verslagen van gesprekken gevoerd door de gemeente Amsterdam in april 2009.

Tabel 7: Rol van de participatiemakelaar

<i>Stadsdeel</i>	<i>Participatiemakelaar aanwezig?</i>	<i>Taken</i>
Bos en Lommer	Ja, zij houdt zich 2 dagen in de week bezig met burgerinitiatieven.	<ul style="list-style-type: none"> • Bewoners enthousiasmeren • Ideeën en initiatieven ophalen • Opbouwen netwerk • Regie op het hele proces • Afstemmen opbouwwerk
De Baarsjes	Ja, in dienst van opbouwwerk stichting DOCK, 14 uur per week	Ondersteuning, begeleiding en faciliteren van de initiatieven
Geuzenveld-Slotermeer	Ja. 32 uur per week. Zes andere mensen houden zich ook bezig met burgerinitiatieven	<ul style="list-style-type: none"> • Houdt zich alleen bezig met initiatieven. • Heeft methodiek ontwikkeld voor initiatieven • Stroomlijnt werkprocessen. • Heeft speciale formulieren ontwikkeld • Verzamelt initiatieven
Noord	Ja, er is vijf fte vrijgemaakt voor bewoners initiatieven. Drie procesbegeleiders en drie wijkmariniers	<ul style="list-style-type: none"> • Procesbegeleiding. • Actief inzetten ophalen ideeën • Procesbegeleiding Wijkdenktank • Uitwerking ideeën • Nazorg
Oost-watergraafsmeer	Ja, misschien wel 2, want in mei 2009 had hij het zo druk, dat er zou een 2 ^e zou komen	Promotie en helpen met de uitwerking van de initiatieven
Osdorp	Nee, maar wel drie gebiedsregisseurs die nauw contact hebben met de bewoners die zich bezig houden met de wijkaanpak	-
Slotervaart	Ja, in dienst van Eigenwijks (opbouwwerk), 24 uur per week	<ul style="list-style-type: none"> • Mensen activeren en aanpreken. • Ondersteunen. • Adviseren • Informatie bijhouden
Zeeburg	Ja 16 uur in de week waarvan hij 12 uur besteedt aan burgerinitiatieven. De Timorpleincommunity (bewonersinitiatief) helpt ook bij het begeleiden van initiatieven	<ul style="list-style-type: none"> • Ondersteuning en begeleiding • Loket • In gesprek met initiatiefnemers • Actief op zoek • Verbinden • Stille regie
Zuidoost	Ja, sinds januari 2009 in dienst van het stadsdeel 3 a 4 dagen per week	<ul style="list-style-type: none"> • Ophalen • Ondersteunen van initiatieven • Bewaken van traject: vanaf ophalen tot evaluatie • Stroomlijnen van processen

Conclusies

Uitgangspunt van deze verkennende studie waren de gegevens die de Dienst Wonen had verzameld over alle verschillende bewonersinitiatieven in de periode januari 2009 tot en met juni 2009. Deze cijfers hebben we gecombineerd met en breder ingebed in andere cijfers, beleidsdocumenten en onderzoeken. De data zijn te onvolledig om sluitende uitspraken te doen. Wat we wel konden doen is hypothesen formuleren en hiaten ontdekken in het bestaande materiaal, om zo een opstap te bieden voor meer diepgaand wetenschappelijk vervolgonderzoek.

De doelstellingen van de stadsdelen bleven bovendien vaak wat vaag, bijvoorbeeld 'bewonersinitiatieven moeten de betrokkenheid bij de buurt en de wijk in het kader van de wijkaanpak vergroten'.¹⁷ Dit maakt het moeilijk te meten, waardoor de vraag of het geld goed is besteed niet goed beantwoord kan worden. Meer precieze criteria zijn wenselijk, waarbij mogelijk kan worden aangesloten bij de eerder besproken criteria die zijn ontwikkeld in het onderzoek van Tonkens en Kroese naar de voucherregeling (2009): toegankelijkheid, empowerment en democratisch gehalte. Deze criteria zijn nader uitgewerkt. Toegankelijkheid bestaat uit vijf factoren: lage vereiste emancipatiegraad, beperkt sociaal netwerk, beperkte bureaucratische competenties, reflexiviteit en organisatiegraad. Empowerment is het spiegelbeeld van deze factoren: de ontwikkeling van een sociaal netwerk, bureaucratische competenties, reflexiviteit, organisatie en emancipatie. Democratisch gehalte betreft de mate waarin burgers niet alleen verantwoordelijkheid krijgen maar ook zeggenschap, en de mate waarin de regeling bijdraagt aan het democratisch debat tussen bewoners onderling. Deze kwaliteitscriteria maken de kwaliteit van bewonersbudgetten beter meetbaar en dus beoordeelbaar.

Wat zijn we niettemin tentatief te weten gekomen over bewonersinitiatieven in Amsterdam en tot welke vervolgvragen geeft dit aanleiding?

Allereerst hebben we enkele tentatieve bevindingen over de relatie tussen de bevolkingssamenstelling en het aantal initiatieven in een wijk of stadsdeel. Het percentage werkelozen heeft mogelijk een licht negatief effect op het aantal initiatieven dat ingediend wordt: meer werklozen leidt mogelijk tot minder initiatieven. Ook het percentage corporatiewoningen heeft mogelijk een licht negatief effect op het aantal initiatieven dat ingediend wordt: meer corporatiewoningen leidt tot minder initiatieven. Niet van invloed lijkt percentage niet-westerse allochtonen en het percentage minima in een wijk.

Richt men de initiatieven vooral op een bepaalde doelgroep, dan beperkt dit vermoedelijk het aantal initiatieven in een stadsdeel. Het geringe aantal initiatieven in stadsdeel Zuidoost kan te maken hebben met het doelgroepenbeleid

De thema's van de bewonersinitiatieven leken in tamelijk algemene termen een goede afspiegeling van de problemen van een wijk te vormen. Dit suggereert dat bewoners er goed in slagen om de dingen die hen beroeren ook in initiatieven te vertalen, en omgekeerd, dat de initiatieven ook breed beleefde problemen adresseren. Dit is mogelijk een specifieke kwaliteit van bewonersinitiatieven die nader onderzoek verdient: klopt dit ook nog als je preciezer kijkt naar welke problemen bewoners in een wijk ervaren en welke initiatieven precies worden ingediend? En wat zegt dit over de representativiteit van bewoners die actief zijn? We weten uit allerlei onderzoek dat actieve bewoners beperkt representatief zijn voor de wijk in termen van achtergrondkenmerken (opleiding, sekse, leeftijd, etniciteit). Dit is echter slechts wat de politicoloog Hannah Pitkin (1967) 'functionele representatie' noemt. In termen van 'symbolische representatie' – de mate waarin zij de problemen van de andere

---

¹⁷ Reglement subsidieverstrekking burgerinitiatieven en vrijwilligersorganisaties 2010 stadsdeel De Baarsjes.

bewoners kennen en kunnen verwoorden – zijn deze bewoners mogelijk wel representatief. Nader onderzoek zou dit uit moeten wijzen.

Wat precies de effecten zijn van de beslissingsmacht bij bewoners dan wel professionals of een combinatie van beide groepen, is evenmin bekend. De data gaven wel aan dat bewoners selectiever zijn en kiezen voor minder maar grotere projecten, terwijl professionals sneller honoreren en de voorkeur geven aan kleinere projecten. Deze en mogelijk andere effecten van de lokalisering van beslissingsmacht zijn ook van belang voor vervolgonderzoek

Professionele begeleiding van bewonersinitiatieven is heel belangrijk, maar er is weinig bekend over *wat* goede professionele begeleiding precies inhoudt. Vermoedelijk is goede begeleiding gericht op de ontwikkeling van een sociaal netwerk, bureaucratische competenties, reflexiviteit, organisatie en het stimuleren en ondersteunen van emancipatie. Ook dit moet nader onderzoek uitwijzen.

De relatie tussen welzijnsinstellingen en gemeenten werkt vermoedelijk door in de bewonersinitiatieven. Mobilisatie van initiatieven door een welzijnsorganisatie in het kader van prestatieafspraken gaat ten koste van de toegankelijkheid van bewonersbudgetten: welzijnsorganisaties mobiliseren meer initiatieven van georganiseerde verbanden, en minder van ongeorganiseerde bewoners, omdat zij minder bekend zijn in de wijk en toch snel moeten scoren. Begeleiding van bewonersinitiatieven door een welzijnsorganisatie maakt dat er een groter percentage van de ingediende initiatieven wordt goedgekeurd.

Wat beweegt bewoners om wel of niet actief te worden? Er is weinig onderzoek gedaan naar de motieven van bewoners om wel of niet te participeren binnen de Amsterdamse wijkaanpak, en evenmin naar hun verwachtingen van participatie en het uiteindelijke effect op de relatie die zij hebben met de buurt of met de gemeente. En hoe kijken niet-actieve bewoners tegen de actieve burgers aan? Voelen ze zich buitengesloten of zijn ze dankbaar? Ook dit zijn interessante vragen voor vervolgonderzoek.

Bewoners kunnen dankzij bewonersinitiatieven enthousiast maar ook gemakkelijk teleurgesteld raken en hun vertrouwen in overheid en bestuur. Of bewonersinitiatieven vertrouwen maken of breken, en hoe dan, is een andere belangrijke vraag voor vervolgonderzoek.

Literatuur

- Bino, R. (2008) *Samen leven Samen Feesten*, Masterscriptie, Vraagstukken van Beleid en Organisatie, Faculteit Sociale Wetenschappen, Universiteit Utrecht.
- Bovens, M. (2008) De diplomademocratie: over de spanning tussen meritocratie en democratie, p. 101-118 in T. Swierstra en E. Tonkens (red.) *De beste de baas? Prestatie, solidariteit en zelfrespect in een meritocratie*, Amsterdam: Amsterdam University Press.
- Caem, B. Van (2009) *Verborgene kracht. Burgerparticipatie op het vlak van veiligheid*, Amsterdam: Vrije Universiteit Amsterdam.
- Charifi, M. (2008) *Bewonersparticipatie, hoe? Zo! Thuisgevoel en Participatie in twee prachtwijken in Utrecht en Arnhem*, Masterscriptie Culturele Antropologie, Multiculturalisme in vergelijkend perspectief, Faculteit Sociale Wetenschappen, Universiteit Utrecht.
- Charifi, M. (2009) *Motieven van bewonersparticipatie in de wijk: Een verkennend empirisch onderzoek naar de bewonersmotieven om wel of niet te participeren in de eigen buurt*. Onderzoek in opdracht van de Dienst Wonen en de Hogeschool van Amsterdam.
- Dienst Onderzoek en Statistiek (2010), *Monitor bewonersinitiatieven juli-december 2010*, Amsterdam: gemeente Amsterdam.
- Elissen, S. (2009) *Voor en door de buurt. Over de verschillen in participatie van buurtbewoners tussen Geuzenveld en Slotermeer*, Masterscriptie sociologie, Amsterdam: Vrije Universiteit Amsterdam.
- Elster, J. (1983) *Sour grapes. Studies in the subversion of rationality*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Gemeente Amsterdam, Dienst Onderzoek en Statistiek (2007) *De staat van de aandachtswijken*, Amsterdam: Gemeente Amsterdam.
- Hilkhuijsen, T. (2009) *Bewonersparticipatie vanuit de sociale psychologie*, Den Haag: Ministerie van VROM Wonen, Wijken en Integratie Programmadirectie Wijken, intern beleidsdocument.
- Hulst, van M.J., Wijdevan T.M.F., Karsten N., Hendriks F. (2009) *Aandacht voor bewonersparticipatie: een onderzoek naar de bevordering van bewonersbetrokkenheid bij de totstandkoming van de wijkactieplannen voor aandachtswijken*, Universiteit van Tilburg, Amsterdam: Landelijk Samenwerkingsverband Aandachtswijken.
- Hulst, van M.J., Karsten N., Geurtze J.C.H.C., Boluijt, B., Hendriks, F., Schaap, S., Wassink D.A.J. (2009) *Nogmaals aandacht voor bewonersparticipatie: een tweede meting van de bevordering van bewonersparticipatie in de krachtwijkenaanpak*, Universiteit van Tilburg, Amsterdam: Landelijk Samenwerkingsverband Aandachtswijken.
- Hurenkamp, M., Tonkens, E., Duyvendak J.W. (2006) *Wat burgers bezielt: een onderzoek naar burgerinitiatieven*, Amsterdam: Universiteit van Amsterdam/NICIS Kenniscentrum Grote steden.
- Kennedy, J.C. (2010) *Bezielende verbanden. Gedachten over religie, politiek en maatschappij in het moderne Nederland*, Amsterdam: Uitgeverij Bert Bakker.
- Landelijk Samenwerkingsverband Aandachtswijken (2006), *Jaarverslag Landelijk Samenwerkingsverband Aandachtswijken*, Utrecht: LSA.
- Lelieveldt, H. (2004). 'Helping Citizens Help Themselves: Neighborhood Improvement Programs and the Impact of Social Networks, Trust, and Norms on Neighborhood-Oriented Forms of Participation', *Urban Affairs Review*, 39(5), 531-551.
- Lipsky, M. (1980) *Street-level Bureaucracy: Dilemmas of the individual in public Services*, New York: Russell Sage Foundation'.
- Pitkin, H. (1967) *The concept of representation*, Berkeley: California University press.

- Ponjee, T. (2009) *Bewonersbudgetten in Amsterdam. De verschillen en overeenkomsten in kaart gebracht*, Masterscriptie sociologie, Amsterdam: Vrije Universiteit Amsterdam.
- Stokkom, B. Van en N. Toenders (2010) *De sociale cohesie voorbij. Actieve burgers in achterstandswijken*, Amsterdam: Amsterdam University Press.
- Tonkens, E. (2006) *De bal bij de burger*. Oratie, Vossiuspers Amsterdam
- Tonkens, E. (2008) [2003] 'Wijkbudgetten en de puberteit van de democratie'. In: *Mondige burgers, getemde professionals. Marktwerking en professionaliteit in de publieke sector*. Van Gennep Amsterdam, pp. 169-180
- Tonkens, E. en G. Kroese (2009) *Bewonersparticipatie via vouchers: democratisch en activerend? Evaluatie van de eerste fase van de extra budgetten voor bewonersinitiatieven(voucherregeling) februari-oktober 2000*, Den Haag: Ministerie van Vrom.
- Tonkens, E. (2009) *Tussen onderschatten en overvragen. Actief burgerschap en activerende organisaties in de wijk*, Amsterdam: Boom & SUN.
- Wenker, J.H. *Local differences in the enhancement of local social participation in deprived neighborhoods within three local district authorities in Amsterdam*, Master thesis Program Social Policy and Social Work in Urban Areas, Universiteit van Amsterdam.
- Wetenschappelijke Raad voor het regeringsbeleid (2005) *Vertrouwen in de buurt*, Amsterdam: Amsterdam University Press.

Krantenartikelen

- Het Parool*, 'Vogelaar wijken gaan vooruit', 23-11-2009.
- Vrij Nederland*, 'Met Felix Rottenberg door de Kolenkitbuurt', 28-02-2009.
- NRC Handelsblad*, 'De stad leeft op', 19-12-2009.
- De Volkskrant*, 'Hoe meet je het effect van een buurtbarbecue', 27-07-2009.

Websites

- www.Amsterdam.wijkaanpak.nl
- www.amsterdam.bosenlommer.nl
- www.allemaalburen.nl
- www.zuidoost.amsterdam.nl

Bijlage 1 Lijst met hypothesen

Hypothese 1a. Het percentage werklozen heeft mogelijk een licht negatief effect op het aantal initiatieven dat ingediend wordt: meer werklozen leidt tot minder initiatieven

Hypothese 1b. Het percentage corporatiewoningen heeft mogelijk een licht negatief effect op het aantal initiatieven dat ingediend wordt: meer corporatiewoningen leidt tot minder initiatieven

Hypothese 1c. Het percentage niet-westerse allochtonen en het percentage minima in een wijk hebben geen invloed heeft op het aantal initiatieven dat ingediend wordt.

Hypothese 2. Het beperkte aantal initiatieven in stadsdeel Zuidoost kan te maken hebben met het doelgroepenbeleid van dit stadsdeel, dat gericht is op moeders en een specifieke etnische groep.

Hypothese 3. Mobilisatie van initiatieven door een welzijnsorganisatie kan ten koste gaan van de toegankelijkheid van bewonersbudgetten, omdat welzijnsorganisaties zich sterker richten op initiatieven van georganiseerde verbanden en minder van ongeorganiseerde bewoners.

Hypothese 4. De thema's van de bewonersinitiatieven vormen een goede afspiegeling van de problemen van een wijk.

Hypothese 5. Begeleiding van bewonersinitiatieven door een welzijnsorganisatie maakt dat er een groter percentage van de ingediende initiatieven wordt goedgekeurd.

Hypothese 6: Bewoners zijn selectiever en kiezen voor grotere projecten, terwijl professionals sneller honoreren en de voorkeur geven aan kleinere projecten.

Hypothese 7: Professionele begeleiding van bewonersinitiatieven is effectief wanneer deze gericht is op de ontwikkeling van een sociaal netwerk, bureaucratische competenties, reflexiviteit, organisatie en wanneer deze emancipatie stimuleert en ondersteunt.

Bijlage 2 Cijfers per buurt

Stadsdeel Bos en Lommer

Betrokken bij de wijkaanpak zijn: Stadsdeel Bos en Lommer, De Key, Eigen Haard, Far West, Rochdale, Stadgenoot, Ymere, Stichting buurtparticipatie, ondernemers en bewoners. Stadsdeel Bos en Lommer streeft naar een forse uitbreiding van het aantal participatiemomenten, maar ook naar meer diversiteit van methodieken zodat veel meer bewoners zich uitgenodigd voelen om mee te praten en mee te doen in het stadsdeel. Bos en Lommer heeft een participatiemakelaar voor de bewonersinitiatieven. Bewonersparticipatie is daarnaast belegd bij de trekker van de wijkaanpak en wordt geagendeerd in een regie groep. Het speerpunt is 'onze bewoners doen het zelf.' (bewonersparticipatie in de wijkaanpak 2009). Bos en Lommer ontving van het LSA het rapport cijfer 7 voor de mate waarin de het stadsdeel bewonersparticipatie heeft bevorderd (Kwaliteitskaartenwaaier, LSA:2009)

De initiatieven

In totaal zijn er 65 initiatieven ingediend waarvan er 32 (49%) zijn gehonoreerd. Het gemiddelde verkregen bedrag bedroeg € 8643,- terwijl de aanvraag van de gehonoreerde initiatieven €8494 bedroeg. De gemiddelde aanvraag van alle initiatieven bedroeg € 10.683.

Duur

Van alle initiatieven zijn 10 initiatieven eenmalig (16 %), 6 initiatieven zijn eenmalig met een langdurig resultaat (9 %) en 15 initiatieven zijn langlopend (23 %). Van de gehonoreerde initiatieven is 32 % eenmalig, 19 % eenmalig met een langdurig resultaat en het merendeel 48 % is langlopend.

Initiatief en uitvoering

Conform het speerpunt van Bos en Lommer was het initiatief ingediend in 97% van alle gevallen door een of meer bewoners (n=30). 11 initiatieven zijn op de datum dat de gegevens verzameld werden al uitgevoerd. Er zijn in Bos en Lommer geen professionals of organisaties die een initiatief hebben ingediend. Wel is er eenmaal een initiatief ingediend door ondernemers namens bewoners. De uitvoering van het initiatief werd in 5 % van de initiatieven alleen door buurtbewoners gedaan en in 8% van de initiatieven voerden bewoners in samenwerking met professionals het initiatief uit en in 9 % van de gevallen voerde professionals het alleen uit, over de overige 54 % is dit niet bekend.

Thema

62 van de 65 ingediende initiatieven heb ik kunnen thematiseren. 28 daarvan met twee thema's en twee daarvan met drie thema's het gaat dan tussen jongerenactiviteit gecombineerd met anderen thema's zoals educatie en cultuur.

Respectievelijk zijn de meest voorkomende thema's bij alle ingediende initiatieven in Bos en Lommer: 1. Ruimtelijke ordening, 2 educatie/informatie en 3 leefbaarheid. Van de gehonoreerde initiatieven zijn dit 1. Leefbaarheid, 2. Educatie/informatie 3. Ontmoeting. Opvallend is dat er slechts twee initiatieven op het gebied van Ruimtelijke ordening gehonoreerd terwijl er 15 waren ingediend.

Bos en Lommer per buurt

Aantal initiatieven per buurt

<i>Buurt</i>	<i>Aantal</i>	<i>Percentage</i>
Kolenkitbuurt	7	10,8
Gibraltarbuit	12	18,5
Landlustbuurt	10	15,4
Erasmusbuurt	6	9,2
Gulden Winckel	7	10,8
Robert Scottbuurt	6	9,2
Bos en Lommer breed	1	1,5
Totaal	49	75,4
System	16	24,6
Totaal	65	100,0

Gehonoreerd

<i>Buurt</i>	<i>Ja</i>	<i>Nee</i>	<i>Totaal</i>
Kolenkitbuurt	6	1	7
Gibraltarbuit	4	8	12
Landlustbuurt	4	6	10
Erasmusbuurt	4	2	6
Gulden Winckel	7	0	7
Robert Scottbuurt	6	0	6
B & L breed	1	0	1
Totaal	32	17	49

Initiatiefnemer per buurt

<i>Buurt</i>	<i>Buurtbewoner</i>	<i>Meerdere buurtbewoners</i>	<i>Kleine ondernemers</i>	<i>Totaal</i>
Kolenkitbuurt	0	6	0	6
Gibraltarbuit	1	3	0	4
Landlustbuurt	0	4	0	4
Erasmusbuurt	0	4	0	4
Gulden Winckel	0	4	1	5
Robert Scottbuurt	0	6	0	6
Bos en Lommer breed	0	1	0	1
Totaal	1	28	1	30

Gemiddeld aangevraagd bedrag per buurt

<i>Buurt</i>	<i>Bedrag aangevraagd (gemiddeld in euro)</i>	<i>Bedrag ontvangen (gemiddeld in euro)</i>
Kolenkitbuurt	8840	6840
Gibraltarbuit	13455 ¹⁸	8275
Landlustbuurt	13530	9300
Erasmusbuurt	9160	8950
Gulden Winckel	9160	8950
Robert Scottbuurt	6583	6583
Bos en Lommer breed	23000	23000

¹⁸ Aantal grote aanvragen (renovatie speeltuin 70.000) afgewezen.

Stadsdeel De Baarsjes

Betrokken bij de wijkaanpak: Stadsdeel De Baarsjes, Ymere, Eigen Haard, de Key, Rochdale, Stadgenoot, Stichting Dock, Stichting Akros, ASW, BOOT, vrijwilligersorganisaties en bewoners. De Baarsjes heeft veel tijd gestoken in het ontwikkelen van beleid en werven van bewonersinitiatieven is daarom laat op gang gekomen. Er is een participatiemakelaar, in dienst van stichting DOCK. De regie vindt plaats vanuit het stadsdeel en er is het voornemen om een vouchersysteem in te voeren (bewonersparticipatie in de wijkaanpak 2009). Het LSA geeft stadsdeel De Baarsjes het rapport cijfer 7.5 voor de mate waarin de het stadsdeel bewonersparticipatie heeft bevorderd (Kwaliteitskaartenwaaier, LSA: 2009)

De initiatieven

In totaal zijn er 73 initiatieven ingediend waarvan er 68 (93%) zijn gehonoreerd. Het gemiddelde bedrag per gehonoreerd initiatief lag op € 1102 gemiddeld was aangevraagd €1198, - .Het gemiddelde bedrag van alle aanvragen was €1429.

Duur

24 initiatieven zijn eenmalig 6 initiatieven zijn langlopend. Van de gehonoreerde initiatieven zijn er 23 eenmalig en 5 langlopend.

Initiatief en uitvoering

In De Baarsjes is het initiatief 18 keer genomen door een buurtbewoner (29%) en een keer door een buurtbewoner in samenwerking met een vrijwilligersorganisatie. 44 keer kwam het initiatief van een vrijwilligersorganisatie (70%). Van de gehonoreerde initiatieven kwam het initiatief in 25 % van de gevallen van buurtbewoners en in 62 % van een vrijwilligersorganisatie. 27 initiatieven zijn op de datum van gegevens verzameling al uitgevoerd. Wie de uitvoering van de initiatieven op zich neemt is in stadsdeel De Baarsjes niet bekend.

Thema

Alle 73 initiatieven heb ik kunnen thematiseren, daarvan hadden 19 twee thema's. De thema's waarop de meeste initiatieven zijn ingediend in De Baarsjes zijn respectievelijk, 1. Educatie/informatie 2. Ontmoeting en 3. Cultuur. Als er alleen naar de gehonoreerde initiatieven gekeken wordt blijven deze thema's hetzelfde. Van De Baarsjes zijn geen gegevens per buurt bekend.

Stadsdeel Geuzenveld-Slotermeer

Betrokken bij de wijkaanpak zijn: Stadsdeel Geuzenveld-Slotermeer, Eigen Haard, Ymere, Stadgenoot, De Alliantie, Rochdale, basisscholen, politie, west in kracht, opbouwwerk, jongerenwerk, UWV, DWI, nieuwe kansen nieuw west, ondernemers, burgers. Stadsdeel Geuzenveld-Slotermeer is voor 90 % een vernieuwingsgebied . De aanpak is gebaseerd op de input die de afgelopen is verzameld in verschillende participatietrajecten. Zowel stadsdeel als corporaties hebben directe contacten met bewoners. Er zijn buurtcoördinatoren en huismeesters met korte lijnen. De wijkaanpak 2009 was vooral gericht op het vooruit helpen van bewoners op het gebied van scholing werkgelegenheid en talentontwikkeling (bewonersparticipatie in de wijkaanpak 2009). Het LSA geeft stadsdeel Geuzenveld-Slotermeer het rapport cijfer 7 voor de mate waarin de het stadsdeel bewonersparticipatie heeft bevorderd (Kwaliteitskaartenwaaier, LSA:2009)

De initiatieven

In totaal zijn er 119 initiatieven ingediend waarvan er 67 (56%) zijn gehonoreerd. Over 38 initiatieven (32 %) was nog geen beslissing gemaakt. Het gemiddelde bedrag per gehonoreerd initiatief lag op € 4615- .Dit komt overeen met het aangevraagde

bedrag van de gehonoreerde initiatieven. De gemiddelde aanvraag voor alle initiatieven was minder en bedroeg € 4176,-

Duur

42 (35 %) initiatieven zijn eenmalig en 73 (63 %) langlopend. Voor de gehonoreerde initiatieven geldt dat 27 (40 %) eenmalig is en 39 (58 %) langlopend.

Initiatief en uitvoering

In Geuzenveld-Slotermeer is het initiatief 117 genomen door een of meer buurtbewoners (98%) van twee initiatieven is dit niet bekend. Bewoners voerde 56 keer (47%) het initiatief ook zelf uit, vijf keer deden ze dit samen met professionals (4%). 8 keer voerden professionals allen het initiatief uit, waarvan zij een keer ingehuurd waren door bewoners (tot: 7%)

Thema

117 initiatieven heb ik kunnen thematiseren, daarvan hadden 34 twee thema's en 2 drie thema's. De thema's waarop de meeste initiatieven zijn ingediend in Geuzenveld-Slotermeer zijn respectievelijk 1. Educatie/informatie 2. Ontmoeting en 3. Leefbaarheid en cultuur. Als er alleen naar de gehonoreerde initiatieven gekeken wordt blijven deze thema's hetzelfde.

Geuzenveld-Slotermeer per buurt

Aantal initiatieven per buurt

<i>Buurt</i>	<i>Aantal</i>	<i>Percentage</i>
Buurt 1	9	7,6
Buurt 3	3	2,5
Buurt 4	5	4,2
Buurt 5	5	4,2
Buurt 7	1	,8
Buurt 8	2	1,7
Buurt 9	5	4,2
Geuzenveld Breed	6	5,0
Totaal	36	30,3
System missing	83	69,7
Totaal	119	100,0

Gehonoreerd

<i>Buurt</i>	<i>Ja</i>	<i>Nee</i>	<i>Nog geen beslissing</i>	<i>Totaal</i>
Buurt 1	7	1	1	8
Buurt 3	3	0	0	3
Buurt 4	5	0	0	5
Buurt 5	4	0	1	5
Buurt 7	0	0	1	1
Buurt 8	2	0	0	2
Buurt 9	1	2	2	5
Geuz. Breed	4	1	1	6
Totaal	26	4	6	36

Initiatiefnemer per buurt

<i>Buurt</i>	<i>Meerdere buurtbewoners</i>
Buurt 1	9
Buurt 3	2
Buurt 4	5
Buurt 5	5
Buurt 7	1
Buurt 8	2
Buurt 9	5
Geuzenveld Breed	6

Gemiddeld aangevraagd bedrag per buurt

<i>Buurt¹⁹</i>	<i>Gemiddeld aangevraagd</i>	<i>Gemiddeld ontvangen</i>
1	2906	2533
3	5166	5166
4	4950	4950
5	3762	4016
7	1915	0
8	45000	45000
9	2412	1000

Stadsdeel Amsterdam-Noord

Betrokken bij de wijkaanpak zijn: Stadsdeel Amsterdam-Noord, Ymere, Eigen Haard, Stadgenoot, de Key, de Alliantie, bewoners, Kansweb/combiwel, Solid Amsterdam, Stichting Dock, TOS, JAA! Bij de vier de wijken in Noord is het proces voor bewonersinitiatieven ongeveer hetzelfde ingericht, overall hebben bewonersinitiatieven veel aandacht gekregen (bewonersparticipatie in de wijkaanpak 2009). Het LSA geeft stadsdeel Amsterdam-Noord het rapport cijfer 6 voor de mate waarin het stadsdeel bewonersparticipatie heeft bevorderd (Kwaliteitskaartenwaaier, LSA:2009)

De initiatieven

In totaal zijn er 103 initiatieven ingediend waarvan er 30 (29%) zijn gehonoreerd. Over de andere initiatieven is nog geen beslissing genomen. Het gemiddelde bedrag per gehonoreerd initiatief lag op € 1571- Dit komt overeen met het aangevraagde bedrag. Het gemiddelde bedrag van alle aantal aangevraagde initiatieven bedroeg € 6904,- Dit verschil komt door het grote aantal initiatieven wat nog niet is goedgekeurd.

Duur

2 initiatieven zijn eenmalig, 3 initiatieven zijn langlopend, over de rest is dit niet bekend.

Initiatief en uitvoering

9 keer werd het initiatief genomen door een of meer buurtbewoners en 2 keer door een organisatie, over de andere initiatieven is dit niet bekend. 10 keer voerden bewoners in samenwerking met professionals het initiatief uit, over de andere initiatieven is dit niet bekend.

Thema

98 initiatieven heb ik kunnen thematiseren, daarvan hadden 46 twee thema's en 9 daarvan drie thema's. Het hoge aantal thema's per initiatief lag vooral aan de uitgebreide beschrijvingen per initiatief voor dit stadsdeel, hierdoor werden de

---

¹⁹ In Geuzenveld-slotermeer hebben de buurten een nummer

motieven inzichtelijk. De thema's waarop de meeste initiatieven zijn ingediend in Amsterdam-Noord zijn respectievelijk, 1. Jongerenactiviteiten 2. Ontmoeting en 3. Educatie/informatie. Als er alleen naar de gehonoreerde initiatieven gekeken wordt, worden deze thema's: 1. Ontmoeting, 2. Jongeren en 3. Leefbaarheid.

Stadsdeel Amsterdam-Noord per buurt

Aantal initiatieven per buurt

<i>Buurt</i>	<i>Aantal</i>	<i>Percentage</i>
Van der Pekbuurt	49	47,6
Banne	8	7,8
Nieuwendam Noord	39	37,9
Vogelbuurt/IJplein	7	6,8
Totaal	103	100,0

Gehonoreerd

<i>Buurt</i>	<i>Ja</i>	<i>Nog geen beslissing</i>	<i>Totaal</i>
Van der Pekbuurt	9	40	49
Banne	0	8	8
Nieuwendam Noord	19	20	39
Vogelbuurt/IJplein	2	5	7
Totaal	30	73	103

De initiatiefnemers per buurt zijn niet bekend voor dit stadsdeel.

Gemiddeld aangevraagd bedrag

<i>Buurt</i>	<i>Gemiddelde aanvraag</i>	<i>Gemiddeld ontvangen</i>
Van der Pekbuurt	9670	912
Banne	10620	onbekend
Nieuwendam Noord	4319	1909
Vogelbuurt/IJplein	3255	1496

Stadsdeel Oost-Watergraafsmeer: de Transvaalbuurt

Betrokken bij de wijkaanpak zijn: Stadsdeel Oost-watergraafsmeer, Dynamo, Eigen Haard, Rochdale, Stadgenoot, Ymere, ondernemers, politie, basisscholen De Kaap en Kraamvogel, UWV en DWI. In de Transvaalbuurt (stadsdeel Oost-watergraafsmeer heeft slechts een aandachtsbuurt) is een team van stadsdeel, corporaties en welzijnswerkers de buurt ingetrokken om bewonersparticipatie te stimuleren. De buurt heeft een participatiemakelaar, die combineert de functie van projectsecretaris met wijkaanpak met het verstrekken van de participatie aan de kant van professionals. (bewonersparticipatie in de wijkaanpak 2009). Het LSA geeft stadsdeel Oost-watergraafsmeer het rapport cijfer 7.5 voor de mate waarin de het stadsdeel bewonersparticipatie heeft bevorderd (Kwaliteitskaartenwaaier, LSA:2009)

De initiatieven

In totaal zijn er 29 initiatieven ingediend waarvan er 13 (45 %) zijn gehonoreerd. 10 initiatieven zijn afgewezen (35 %) en over 6 initiatieven moest nog een beslissing genomen worden (21%). Het gemiddelde verkregen bedrag per gehonoreerd initiatief lag op € 7602- Dit bedrag komt overeen met wat de gehonoreerde initiatieven hebben aangevraagd. Het bedrag dat gemiddeld was aangevraagd was voor alle initiatieven bedroeg € 9323.

Duur

6 initiatieven zijn eenmalig (22%), 22 initiatieven zijn langlopend (78 %).

Initiatief en uitvoering

9 keer (31 %) werd het initiatief genomen door een of meer buurtbewoners eveneens 9 keer door een stichting en een keer door een 'collectief'. Over de andere initiatieven is dit niet bekend (19 missing). Van de gehonoreerde initiatieven kwam het initiatief 8 keer van een of meer buurtbewoners en drie keer van een stichting/collectief. 7 keer voerden bewoners alleen het initiatief uit, 5 keer bewoners in samenwerking met professionals en 3 keer alleen professionals (10 missing).

Thema

28 initiatieven heb ik kunnen thematiseren, daarvan hadden 8 twee thema's en geen daarvan drie thema's. De thema's waarop de meeste initiatieven zijn ingediend in Amsterdam-Noord zijn respectievelijk, 1. Educatie/informatie 2. Cultuur en 3. Jongeren. Als er alleen naar de gehonoreerde initiatieven gekeken wordt, worden deze thema's: 1. Jongeren. 2. Educatie/informatie en 3. Cultuur

Stadsdeel Osdorp

Betrokken bij de wijkaanpak zijn: Stadsdeel Osdorp, De Alliantie, Eigen Haard, Stadgenoot, Rochdale, Ymere en bewoners. Samen met ASW, Sezo en de huurdersvereniging Amsterdam. Sinds 2009 is in Osdorp een Buurtweb voor drie buurten, in twee buurten is er de stichting Kanwel en in het Zuidwestkwadrant door het Amsterdamse Steunpunt Wonen (bewonersparticipatie in de wijkaanpak 2009). Het LSA geeft stadsdeel Osdorp het rapport cijfer 6 voor de mate waarin de het stadsdeel bewonersparticipatie heeft bevorderd (Kwaliteitskaartenwaaier, LSA:2009). Dit is het laagste cijfer van alle stadsdelen.

De initiatieven

In totaal zijn er 53 initiatieven ingediend waarvan er 45 (85 %) zijn gehonoreerd. 6 initiatieven zijn afgewezen (11 %) en over 2 andere initiatieven moest nog een beslissing genomen worden. Het gemiddelde verkregen bedrag per gehonoreerd initiatief lag op € 9577,- Dit bedrag komt overeen met wat de gehonoreerde initiatieven hebben aangevraagd. Het bedrag dat gemiddeld was aangevraagd was voor alle initiatieven bedroeg € 8374,-

Duur

9 initiatieven zijn eenmalig (20 %), 39 langlopend (74%), van 5 initiatieven ontbreken deze gegevens. Van de gehonoreerde initiatieven zijn er 9 eenmalig (17%) en 34 langlopend (49%).

Initiatief en uitvoering

7 keer (13 %) werd het initiatief genomen door een of meer buurtbewoners 1 keer door een organisatie. Over de andere initiatieven is dit niet bekend (45 missing). 2 keer voerden bewoners alleen het initiatief uit, 1 keer alleen professionals (50 missing).

Thema

53 initiatieven heb ik kunnen thematiseren, daarvan hadden 24 twee thema's en een daarvan had drie thema's. De thema's waarop de meeste initiatieven zijn ingediend in stadsdeel Osdorp zijn respectievelijk, 1. Ontmoeting 2. Leefbaarheid en 3. Jongeren. Als er alleen naar de gehonoreerde initiatieven gekeken wordt, worden deze thema's: 1. Ontmoeting 2. Jongeren en 3. Leefbaarheid

Stadsdeel Osdorp per buurt

Aantal initiatieven per buurt

Buurt	Aantal	Percentage
Reimerswaalbuurt	15	28,3
Zuidwest Kwadrantbuurt	33	62,3
Wildemanbuurt	5	9,4
Totaal	53	100,0

Gehonoreerd per buurt

Buurt	Ja	Nee	Nog geen beslissing	Totaal
Reimerswaalbuurt	14	1	0	15
Zuidwest Kwadrantbuurt	26	5	2	33
Wildemanbuurt	5	0	0	5
Totaal	45	6	2	53

Initiatiefnemer per buurt

Buurt	Meerdere buurtbewoners	Organisatie	Totaal
Reimerswaalbuurt	1	0	1
Zuidwest Kwadrantbuurt	3	1	4
Wildemanbuurt	3	0	3
Totaal	7	1	8

Bedrag per buurt

Buurt	Gemiddeld aangevraagd	Gemiddeld ontvangen
Reimerswaal	11049	11721
Zuidwestkwadrant	7237	8743
Wildeman	11649	11649

Stadsdeel Slotervaart/Overtoomseveld

Betrokken bij de wijkaanpak zijn: stadsdeel Slotervaart, Far west, de alliantie, Stadgenoot, Eigen Haard, bewoners Eigenwijks en ondernemers. De stichting Eigenwijks neemt de rol van participatiemakelaar op zich. Stadsdeel Slotervaart kent een krachtwijk 'het Overtoomse veld'. De stichting Eigenwijks heeft in deze buurt de rol van participatiemakelaar en is verantwoordelijk voor het budget. (bewonersparticipatie in de wijkaanpak 2009). Het LSA geeft stadsdeel Slotervaart het rapport cijfer 7 voor de mate waarin de het stadsdeel bewonersparticipatie heeft bevorderd (Kwaliteitskaartenwaaier, LSA:2009)

De initiatieven

In totaal zijn er 66 initiatieven ingediend waarvan er 62 (94 %) zijn gehonoreerd. Over 4 initiatieven moest nog een beslissing genomen worden. Het gemiddelde verkregen bedrag per gehonoreerd initiatief lag op € 2229- Dit bedrag komt overeen met wat de gehonoreerde initiatieven hebben aangevraagd en wat voor alle initiatieven is aangevraagd. Onder dit gemiddelde valt ook een grote aanvraag van €25.000 euro voor het antenne festival, deze aanvraag is gehonoreerd.

Duur

25 initiatieven zijn eenmalig (38%), 41 langlopend (62%). Van de gehonoreerde initiatieven zijn er 21 eenmalig (34 %) en 41 langlopend (66%).

Initiatief en uitvoering

18 keer (27 %) werd het initiatief genomen door een of meer buurtbewoners. 1 keer door bewoners in samenwerking met vrijwilligersorganisatie. 1 keer door een stichting. 45 keer door een organisatie namens bewoners (68%) en een keer de kleine ondernemers namens de bewoners. Van de gehonoreerde initiatieven werd het initiatief in 17 gevallen door een of meerdere buurtbewoners genomen (28%) en 42 keer door een organisatie namens bewoners (68%). 35 (53 %) keer voerden bewoners alleen het initiatief uit, 9 keer alleen professionals (14 %) en 15 keer bewoners samen met professionals (7 missing).

Thema

Alle 66 initiatieven heb ik kunnen thematiseren, daarvan hadden 35 twee thema's en 5 daarvan hadden drie thema's. De thema's waarop de meeste initiatieven zijn ingediend in stadsdeel Slotervaart zijn respectievelijk, 1. Educatie/informatie 2. Jongeren 3. Ontmoeting. Als er alleen naar de gehonoreerde initiatieven gekeken wordt, blijven deze thema's hetzelfde.

Stadsdeel Zeeburg: de Indische buurt

Bij de wijkaanpak zijn betrokken: Stadsdeel Zeeburg, Eigen Haard, Ymere, de Alliantie en bewoners. Het stadsdeel heeft een participatie makelaar voor 16 uur in de wijk, 12 uur per week besteedt hij hiervan aan bewonersinitiatieven. Alleen de Indische buurt is een krachtwijk in dit stadsdeel (bewonersparticipatie in de wijkaanpak 2009). Het LSA geeft stadsdeel Zeeburg het rapport cijfer 6.5 voor de mate waarin de het stadsdeel bewonersparticipatie heeft bevorderd (Kwaliteitskaartenwaaier, LSA:2009)

De initiatieven

In totaal zijn er 43 initiatieven ingediend waarvan bekend is dat er 20 zijn gehonoreerd en 17 niet, van 6 initiatieven ontbreken deze gegevens. Het gemiddelde bedrag wat is gehonoreerd is €18416,- . Dit bedrag zegt echter niet zoveel omdat want de N=6 en de bedragen van die 6 initiatieven variëren van €2229 tot €25.000.

Duur

3 initiatieven zijn eenmalig (7%), 30 langlopend (20%), van 10 initiatieven ontbreken de cijfers. Van de gehonoreerde initiatieven is er 1 eenmalig en 17 zijn er langlopend.

Initiatief en uitvoering

9 keer (21 %) werd het initiatief genomen door een of meer buurtbewoners. 5 keer door een vrijwilligersorganisatie (12%). 1 keer door een collectief. 3 keer door een organisatie namens bewoners (6%) van 25 initiatieven missen de gegevens. Van de gehonoreerde initiatieven kwam het initiatief 3 keer van bewoners, 5 keer van professionals, 5 keer van professionals samen met bewoners en 1 keer van professionals namens bewoners. 5 (12 %) keer voerden bewoners alleen het initiatief uit, 7 keer alleen professionals (16 %) en 5 keer bewoners samen met professionals (12 %) van 25 initiatieven missen de gegevens.

Thema

Ik heb 40 initiatieven kunnen thematiseren, daarvan hadden 16 twee thema's en 1 daarvan hadden drie thema's. De thema's waarop de meeste initiatieven zijn ingediend in stadsdeel Zeeburg zijn respectievelijk, 1. Ontmoeting 2. Jongeren 3. Educatie/informatie. Als er alleen naar de gehonoreerde initiatieven gekeken wordt, blijven deze thema's hetzelfde.

Stadsdeel Zuidoost: de EGK-buurt

Betrokken bij de wijkaanpak zijn: Stadsdeel Zuidoost, Rochdale, Ymere, De Key, Eigenhaard en bewoners. Sinds januari 2009 is er in Zuidoost een participatie makelaar om ideeën uit de buurt te begeleiden ((bewonersparticipatie in de wijkaanpak 2009). Het LSA geeft stadsdeel Zuidoost het rapport cijfer 7 voor de mate waarin de het stadsdeel bewonersparticipatie heeft bevorderd (Kwaliteitskaartenwaaier, LSA:2009).

Initiatieven

In totaal zijn er 19 initiatieven ingediend waarvan er 14 zijn gehonoreerd en 5 niet. Het gemiddeld aangevraagde bedrag in 2008 van de gehonoreerde initiatieven bedroeg over 2008 is 27.937,- Dit is ook het bedrag want gemiddeld ontvangen is, dit zegt echter niet veel want deze gegevens zijn slechts van 4 initiatieven bekend. De gegevens uit 2009 zijn van tien initiatieven bekend en daarbij bedraagt de aanvraag gemiddeld 20488,- of deze ook zijn toegekend is mij, ook na navraag, onduidelijk.

Duur

6 initiatieven zijn eenmalig (32%), en 13 langlopend (68%). Van de gehonoreerde initiatieven zijn er 5 eenmalig en 9 langlopend.

Initiatief en uitvoering

12 keer (63 %) werd het initiatief genomen door een of meer buurtbewoners. 1 keer door een vrijwilligersorganisatie (5%).3 keer door een bewonersorganisatie (16%) en 1 keer door kleine ondernemers namens de bewoners, van 2 initiatieven is niet bekend wie het initiatief nam.

Van de gehonoreerde initiatieven kwam het initiatief 9 keer van een of meer buurtbewoner, 2 keer van een bewonerorganisatie en 1 keer door de kleine ondernemers namens bewoners. 8 (42 %) keer voerden bewoners alleen het initiatief uit, 8 keer professionals samen met bewoners (42 %) en professionals ingehuurd door bewoners (5 %) van 2 initiatieven missen de gegevens.

Thema

Ik heb alle 19 initiatieven kunnen thematiseren, 17 hadden twee thema's en 1 drie. De thema's waarop de meeste initiatieven zijn ingediend in stadsdeel Zuidoost zijn respectievelijk, 1.Educatie 2. Jongeren 3. Sport. Als er alleen naar de gehonoreerde initiatieven gekeken wordt dit 1. Educatie. 2. Jongeren en 3. Empowerment.

Het vouchersysteem per buurt

Het gemiddeld aangevraagde bedrag per Voucher is 9070,- gemiddeld ontvangen is 8113. Van de 64 ingediende initiatieven zijn er 47 (73%) gehonoreerd, 6 (9%) niet en over 11 (175) moet nog een beslissing genomen worden

Aantal initiatieven per buurt

<i>Buurt</i>	<i>Aantal</i>	<i>Percentage</i>
Dapperbuurt	17	26,6
Reimerswaalbuurt	27	42,2
Venserpolder	20	31,3
Totaal	64	100,0

Aantal initiatieven gehonoreerd per buurt

<i>Buurt</i>	<i>Ja</i>	<i>Nee</i>	<i>Nog geen beslissing</i>	<i>Totaal</i>
Dapperbuurt	13	0	4	17
Reimerswaalbuurt	23	0	4	27
Venserpolder	11	6	3	20
Totaal	47	6	11	64

De Dapperbuurt

In de Dapperbuurt zijn in totaal 17 initiatieven met het vouchersysteem ingediend, waarvan er 13 zijn gehonoreerd en over 4 nog geen beslissing genomen is. Gemiddeld is voor 8826,- aangevraagd en voor 5464,- ontvangen

Duur

5 (30%) initiatieven zijn eenmalig, 6 eenmalig met langdurig resultaat (35 %) en 6 andere langlopend. Van de gehonoreerde initiatieven zijn er 4 eenmalig, 4 eenmalig met langdurig resultaat en 5 langlopend.

Initiatiefnemers en uitvoering

Alle 13 keer hebben een of meerdere buurtbewoners het initiatief genomen (77 %)

Thema

Ik heb alle 17 initiatieven kunnen thematiseren, 11 hadden twee thema's en 1 drie. De thema's waarop de meeste initiatieven zijn ingediend zijn respectievelijk, 1. Leefbaarheid 2. Ontmoeting 3. Cultuur. Als er alleen naar de gehonoreerde initiatieven gekeken blijven deze thema's hetzelfde.

Reimerswaal

In Reimerswaal zijn 27 initiatieven ingediend waarvan er 23 zijn gehonoreerd (86%) en over 4 nog geen beslissing is genomen. Gemiddeld is 8641 aangevraagd en is er 8535,- ontvangen.

Duur

4 initiatieven zijn eenmalige, 1 eenmalig met langdurig resultaat en 22 langlopend. Van de gehonoreerde initiatieven zijn er 4 eenmalig, 1 eenmalig met langdurig resultaat en 18 langlopend.

De gegevens over het initiatief en de uitvoering missen.

Thema

Ik heb alle 27 initiatieven kunnen thematiseren, 5 hadden twee thema's en geen drie. De thema's waarop de meeste initiatieven zijn ingediend zijn respectievelijk, 1. Ontmoeting 2. Zorg 3. Empowerment Als er alleen naar de gehonoreerde initiatieven gekeken blijven deze thema's hetzelfde.

Venserpolder

In totaal zijn er 20 initiatieven aangevraagd waarvan er 11 zijn gehonoreerd, 6 niet en over 4 is nog geen beslissing genomen. Het gemiddelde aangevraagde bedrag bedroeg 10.281,- gemiddeld ontvangen is er 10.362,-

Duur

3 initiatieven zijn eenmalig (15%), 1 is er eenmalig met langdurig resultaat, en 15 zijn er langlopend (75%). Van de gehonoreerde initiatieven zijn er 2 eenmalig en 9 langlopend.

De gegevens over het initiatief en de uitvoering missen.

Thema

Ik heb alle 20 initiatieven kunnen thematiseren, 12 hadden twee thema's en 3 hadden er drie. De thema's waarop de meeste initiatieven zijn ingediend zijn respectievelijk, 1. Jongeren 2. Leefbaarheid 3. Educatie Als er alleen naar de gehonoreerde initiatieven gekeken blijven deze thema's hetzelfde.